

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA EKONOMICKO–SPRÁVNÍ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2008

Markéta TEPLÁ

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

**Problematika romské populace - sociální
a ekonomické aspekty**

Markéta Teplá

Bakalářská práce
2008

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav veřejné správy a práva
Akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Markéta TEPLÁ**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa**

Název tématu: **Problematika romské populace - sociální a ekonomické aspekty.**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Historie Romů
2. Vnímání Romů majoritou
3. Institucionální zajištění integrace
4. Bariéry začlenění do společnosti
5. Diskriminace a rasismus Romů

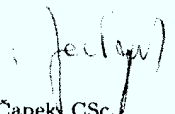
Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

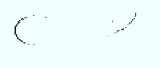
- ŘÍČAN, Pavel. S Romy žít budeme - jde o to jak. Dominik Dvořák. 1. vyd. Praha : Portál, s. r. o., 1998. 143 s. ISBN 80-7178-250-5.
ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. Menšiny a migranti v České republice. 1. vyd. Praha : Portál, s. r. o., 2001. 188 s. ISBN 80-7178-648-9.
HIRT, Tomáš, JAKOUBEK, Marek. Romové v osidlech sociálního vyloučení. Plzeň : Aleš Čeněk, s. r. o., 2006. 414 s. ISBN 80-86898-76-8.
STEWART, Michael. Čas Cikánů. 1. vyd. Brno : Barrister & Principal , 2005. 275 s. ISBN 80-7364-017-1.
NAVRÁTIL, Pavel. Romové v české společnosti. 1. vyd. Praha : Portál, s. r. o., 2003. 224 s. ISBN 80-7178-741-8.
DAVIDOVÁ , Eva, et al. Romové bydlení soužití. Petr Víšek. 1. vyd. Praha : SOSIOPRESS, s. r. o., 2000. 126 s. ISBN 80-902260-8-6b.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Josef Duplinský, CSc.**
Ústav veřejné správy a práva

Datum zadání bakalářské práce: **26. října 2007**
Termín odevzdání bakalářské práce: **19. května 2008**

prof. Ing. Jan Čapek CSc.
děkan

L.S.

prof. PhDr. Karel Lacina, DrSc.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 15. listopadu 2007

PODĚKOVÁNÍ

Dovoluji si poděkovat vedoucímu bakalářské práce PhDr. Josefu Duplinskému, CSc. za odborné vedení, rady a připomínky k problémům, jež se v průběhu vypracování bakalářské práce vyskytly.

SOUHRN

Bakalářská práce se zabývá problematikou romské populace v České republice. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. První část je zaměřena na vnímání Romů majoritou, institucionální zajištění integrace a hlavní příčiny neúspěchu začleňování romské populace do majoritní společnosti. Obsahem druhé části je anketní dotazníkové šetření u vybraného vzorku vysokoškolských studentů, vztažené k problematice diskutované v teoretické části práce.

KLÍČOVÁ SLOVA

Romové, historie Romů, institucionální zajištění integrace, vnímání Romů, bariéry začlenění, vzdělání, bydlení, dotazníkové šetření

TITLE

Problems with Romanies population - social and economic aspects

ABSTRACT

The bachelor work is about problems with Romanies in the Czech Republic. The work is separated into theoretical and practical part. The first part is occupied by Romanies perception by majority, institutional provision for integration and main reasons unsuccessful Romanies integration into majority community. Second part contains questionnaire filled by college students. The questionnaire contains questions relating to problems described in the theoretical part.

KEYWORDS

Romanies, Romanies history, institutional provision for integration, Romanies perception, integration barriers, education, living, questionnaire

Obsah

Seznam tabulek a grafů

1	Úvod.....	- 8 -
A TEORETICKÁ ČÁST		- 9 -
2	Historie Romů.....	- 9 -
2.1	Putování z Indie do Evropy a po Evropě	- 9 -
2.2	Imigrace Romů do České republiky	- 11 -
3	Vnímání Romů majoritou	- 12 -
3.1	Počet Romů a sčítání.....	- 12 -
3.2	Vztahy romské menšiny a majority	- 14 -
3.2.1	Problémy můžeme rozdělit do několika kategorií:	- 15 -
4	Institucionální zajištění integrace	- 18 -
4.1	Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity	- 18 -
4.2	Rada vlády pro národnostní menšiny.....	- 19 -
4.2.1	Program podpory integrace romské komunity.....	- 19 -
4.2.2	Program podpory vzdělávání v jazycích národnostních menšin, mimoškolních a volnočasových aktivit dětí a mládeže	- 20 -
4.3	Rada vlády ČR pro lidská práva	- 21 -
4.4	Ministerstva, jež se touto problematikou v současné době zabývají.	- 21 -
4.5	Romští krajští koordinátoři	- 23 -
4.6	Romská nebo proromská občanská sdružení nebo nevládní organizace	- 24 -
4.7	Romští poradci a asistenti na pověřených obcích	- 24 -
5	Bariéry začlenění do společnosti	- 26 -
5.1	Romové na trhu práce	- 26 -
5.2	Nezaměstnanost	- 30 -
5.3	Vzdělání	- 31 -
5.3.1	Obecně	- 31 -
5.3.2	Předškolní výchova.....	- 33 -
5.4	Asistent pedagoga	- 34 -
5.4.1	Romský asistent pedagoga.....	- 36 -
5.4.2	Hnutí R.....	- 36 -
6	Romové a bydlení	- 37 -
6.1	Obecně	- 38 -
6.2	Současné bydlení romských obyvatel.....	- 39 -
6.2.1	Pravda z Chánova (Most)	- 42 -
7	Diskriminace a rasismus	- 43 -
B PRAKTICKÁ ČÁST.....		- 47 -
8	Výsledky výzkumu	- 47 -
8.1	Obecný pohled, přístup respondentů	- 47 -
8.1.1	Sympatie k romské populaci.....	- 47 -
8.1.2	Zkušenosti s romskou populací.....	- 48 -
8.1.3	Charakteristika Romů	- 49 -
8.1.4	Příčiny problémů ve vzájemném soužití.....	- 50 -
8.2	Nezaměstnanost	- 50 -
8.2.1	Diskriminace a hlavní příčiny nezaměstnanosti	- 50 -
8.2.2	Možnosti způsobu vzdělávání Romů.....	- 51 -
8.2.3	Zájem romské populace o zaměstnání	- 52 -
8.2.4	Předpoklad nezaměstnanosti v jiných státech včetně ČR.....	- 53 -

8.3	Problematika bydlení	- 54 -
8.3.1	Vzájemné soužití.....	- 54 -
8.3.2	Vlastník nemovitostí.....	- 55 -
8.4	Český statistický úřad a sčítání.....	- 56 -
8.5	Přístup státu k problematice včetně konkrétního řešení	- 56 -
8.6	Závěr k vyhodnocení výzkumu.....	- 56 -
9	Závěr	- 58 -
	Seznam použité literatury	- 59 -

Seznam tabulek

Tabulka 1 Odhady počtu Romů v bývalých krajích	- 12 -
Tabulka 2 Sčítání romské populace	- 13 -
Tabulka 3 Problémy ve vzájemném soužití	- 15 -
Tabulka 4 Problémy v soužití majority a romské komunity	- 17 -
Tabulka 5 Přehled dotací	- 20 -
Tabulka 6 Přehled dotací od ministerstev	- 22 -
Tabulka 7 Počet pracovníků	- 25 -
Tabulka 8 Míra nezaměstnanosti dle vzdělání	- 30 -
Tabulka 9 Vývoj nezaměstnanosti	- 30 -
Tabulka 10 Dávky státní sociální podpory dle krajů	- 31 -

Seznam grafů

Graf 1 Problémy v soužití	- 17 -
Graf 2 Míra využívání funkce „asistent pedagoga“	- 35 -
Graf 3 Kvalita bydlení	- 40 -
Graf 4 Struktura vlastníků nemovitostí	- 40 -
Graf 5 Počet Romů připadající na obce podle počtu obyvatel	- 41 -
Graf 6 Sympatie jednotlivých národností	- 48 -
Graf 7 Zkušenosti s Romy	- 48 -
Graf 8 Pocity v blízkosti Roma	- 49 -
Graf 9 Vlastnost charakterizující Roma	- 49 -
Graf 10 Pořadí problémů v soužití	- 50 -
Graf 11 Vliv etnika na přijetí uchazeče	- 51 -
Graf 12 Hlavní příčina nezaměstnanosti	- 51 -
Graf 13 Způsob vzdělávání Romů	- 52 -
Graf 14 Zájem o zaměstnání	- 53 -
Graf 15 Předpoklad nezaměstnanosti v ČR i jiných státech	- 53 -
Graf 16 Pohled na společné soužití	- 54 -
Graf 17 Názor na bydlení	- 55 -
Graf 18 Předpoklad vlastnictví nemovitostí	- 55 -
Graf 19 Názor na řešení problematiky státem	- 56 -

1 Úvod

Předmětem mé bakalářské práce je romská populace – její problematika a sociální, ekonomické aspekty. Téma jsem si vybrala, protože mě zkoumání romského etnika zajímá a jedná se o aktuální rozebírané téma naší společnosti jak politiků, tak i občanů.

V teoretické části se zabývám problematikou v několika odvětvích. Problém nastiňuji už v jejich historii, kde lze získat informace o jejich migraci a způsobu života před několika lety. Od historie se posouvám do současnosti, popisuji, jak majorita vnímá Romy, uvádím i údaje zprostředkované Českým statistickým úřadem o počtu romské populace a sčítání. Vztahy romské menšiny a majoritní společnosti vyplývají z mnoha příčin a skutečností. Jednotlivé problémy podrobně rozdělují do několika kategorií. Tuto problematiku řeší státní orgány i orgány samosprávy. Podrobněji se ve své práci zabývám institucionálním zajištěním integrace, jež je nezbytně nutná skutečnost pro zlepšení situace. Romové jsou neúspěšní v uplatnění na trhu práce, kvalitě dosaženého vzdělání i nezaměstnanost je v žebříčku hodnot na vysoké pozici. Jedná se o tři hlavní bariéry začlenění Romů do společnosti. Příčiny a důsledky těchto skutečností patří mezi hlavní témata mé práce. Závěrem této části se zaměřuji na bytovou politiku a problematiku. Problémy s bydlením jsou v současné době aktuální otázkou i majoritní společnosti, a proto považuji za důležité zabývat se i touto oblastí veřejného sektoru. Ukazuji zde i pravdivý pohled do Chánova (města Most).

V praktické části provádím dotazníkové šetření, jehož cílem je zjistit, jak majorita v současné době nahlíží na romské etnikum. Průzkum je uskutečněn v městě Pardubice. V této oblasti je počet Romů z hlediska celkového rozmístění po České republice průměrný. V Pardubicích jsou určitá ghetta, ale situace je v poměru s ostatními městy únosná. Zajímalo mě, jestli se averze od nedávné minulosti k romskému etniku určitou měrou minimalizovala, zda občané jsou ochotni změnit svůj přístup k minoritě a pokud ano, za jakých podmínek. Takto zaměřené otázky byly zodpovězeny a následně zpracovány a vyhodnoceny do podoby jak grafické, tak i slovní.

Zdroje, které jsem použila pro napsání bakalářské práce, jsem čerpala převážně z odborné literatury, filmového dokumentu, Českého statistického úřadu a internetových stránek. Pro dotazníkový výzkum jsem vycházela přímo z odpovědí občanů.

A TEORETICKÁ ČÁST

2 Historie Romů

Historie Romů je děsivým, ale i dojemným a úchvatným příběhem, který Evropan stěží může číst bez hlubokých pocitů viny za své předky – dávné i nedávné. Existuje o ní mnoho knih, kterým lze jen těžko konkurovat.

2.1 Putování z Indie do Evropy a po Evropě

Pravlastí Romů je Indie. Jejich předkové náleželi převážně k původnímu obyvatelstvu tohoto subkontinentu, které se i tělesně (mj. tmavší pletí) poněkud odlišovalo od většiny, jež nad ním později převládla. Postavení těchto lidí v indickém kastovním systému prošlo určitým vývojem, který byl převážně sestupný. Už v jejich vlasti jim kočování pomáhalo uplatnit řemeslné dovednosti, zejména kovářské, ale i ostatní jako kotlářství, řetězářství, korytářství, košíkářství, řeznictví, zvěrolékařství, hudba. V období velkých nedostatků majetku a chudoby si sháněli prostředky i žebrotou.

Důvodem emigrace z Indie byla patrně obživa. Jejich migrace trvala řadu staletí a svou vlast opouštěli v několika vlnách. Lze se domnívat, že se vyskytli v Malé Asii a v Egyptě už více než tisíc let před Kristem. V současné době je najdeme po celém světě. Přes Egypt a severoafrické pobřeží do Španělska dorazil první proud Romů, který byl o něco slabší než o sto let déle, kdy doputovala ještě větší vlna těchto imigrantů, zhruba před rokem 1000. V současné romštině můžeme najít slova převzata ze třinácti jazyků, z čehož je možno usuzovat, že se mnozí z nich delší dobu zdržovali v dnešním Íránu, také najdeme slova z řečtiny a jazyků balkánských národů.

Velmi špatného chování se dostalo Romům od rumunských a moldavských šlechticů. Kolem 15. století se stávali nevolníky, pracovali za krutých podmínek, dokonce se z některých stávali otroci. Jako příklad uvádím výměnu Roma za vepře.

Z doby krátce po roce 1400 máme dochovány první zprávy o Romech na našem území. Během této doby putovali střední Evropou v docela početných vlnách, jež byly vedeny stařešinou, která si dobře vedla v diplomatické oblasti. Putování skupiny „krále“ Sindela s vojvody Panuelem, Michalem a Ondřejem je toho důkazem. Získali dva ochranné listy německého císaře a českého krále Zikmunda a v roce 1422 i list papeže Martina V., jímž bylo vojvodovi Ondřejovi uloženo, aby on a jeho lidé sedm let putovali jako kající evropskými

zeměmi – z čehož jim plynul nárok na ochranu, pomoc a almužny. Řím tehdy uvěřil vyprávění, že se tento národ provinil (možná tím, že neposkytl pomoc Svaté rodině na její cestě do Egypta, nebo že odpadl od křesťanské víry) a touží dosáhnout odpuštění. Z jiného zdroje je zase možno věřit vyprávění, že důvod vyhnání ze své vlasti byl pro víru, čímž vysvětlovali svou přítomnost. Již z této doby pochází řada stížností na jejich magické praktiky, které byly hodnoceny jako bezbožnost, a na parazitní chování, jež se jevilo s jejich početným růstem méně únosné.

V roce 1427 Romy pařížský arcibiskup exkomunikoval, vyloučil z církve. Příčinou této události bylo, že církev odhalila falešné kajícíky. Právě v této době příznivé přijetí Romů skončilo. Byli napadeni a podezírání ze zakládání požárů i špehování ve prospěch Turků. Právě v této době se z poutníků stali štvanci. I u nás jako v jiných zemích, byli na základě královských nařízení vypovídáni ze země, mučeni, zabíjeni, případně užíváni k nuceným pracím. Ze zpráv o perzekuci Romů je patrná různá praxe, daná dobou i místem. Někdy na ně byly pořádány hony a zabít Roma bylo beztrestné, jindy byli postihováni pouze ti, kteří se potulovali a dopouštěli krádeží. Také se konaly soudní procesy, děti byly dávány na vychování do neromských rodin. Starým a tělesně postiženým Romům bývaly někdy tresty promíjeny.

O vstřícnější přístup vůči romské komunitě se pokusila až Marie Terezie a její syn Josef II. Za jejich vlády byla represe nahrazena pokusy o začlenění Romů do společnosti. Marie Terezie byla se svým zákonem z r. 1761 první, kdo se pokusil v souvislosti s Romy aplikovat asimilační politiku. *Po druhé světové válce* se Romům dostala podobná práva i postavení jako ostatním, neromským členům společnosti. Nadále však přetrvával silný tlak na asimilaci Romů a potlačení jejich kultury, hodnot a osobitosti.

V roce 1965 vydala vláda ČSSR nové nařízení týkající se řešení otázek spojených s romskou komunitou. Soustředilo se na řešení problémů spojených s nechtěnou koncentrací Romů v určitých oblastech republiky. *V roce 1972* byl vydán zákon o tzv. asimilaci „cikánů“. Pro Romy to znamenalo pravidelné zdravotní prohlídky, návštěvy tzv. kurátorů, nutnost pravidelné školní docházky a účast v pracovním procesu atd. *Listopad 1989* přinesl Romům také svobodu používat vlastního jazyka a pěstovat svou národní kulturu, možnost zakládat neziskové organizace, mezinárodní kontakty apod.

Obyvatelstvo jejich přítomnost víceméně ochotně přijalo. Důvodů bylo více. Ze solidarity, ze soucitu a také z toho, že Romové dovedli být zruční, pracní a svým zbožím

a službami byli užiteční. Výsledkem bylo, že sem často prchali z okolních zemí, protože v Čechách a na Moravě byla perzekuce Romů mírnější [1].

2.2 Imigrace Romů do České republiky

Většina Romů dnes žijících v České republice přišla do země ze Slovenska v letech 1945 – 1993. Z českých a moravských Romů zůstalo po válce jen 600 osob.

První vlna přistěhovalců přišla z vlastního rozhodnutí brzy po skončení války. Mladí muži zde našli místo, kde bylo možno získat bydlení a práci. Vrátili se na Slovensko pro rodiny a s celými osadami se stěhovali do Čech, většinou do pohraničních oblastí, odkud bylo vysídleno německé obyvatelstvo. Tato vlna přistěhovalců si zachovala své tradice a většinou i jazyk. Tato skupina lidí většinou nemá závažné, větší problémy, sžila se s ostatními obyvateli a je považována za starousedlíky. Problémy by jim však nastaly, kdyby se přestěhovali na jiná místa, na kterých by je majorita nemusela přijmout.

Druhá vlna přistěhovalců přišla v padesátých a šedesátých letech 20. století při organizovaných nábořech na stavby a do těžkého průmyslu. Muži přijímáni do těchto náborů byli silní, zdatní a mladí. O jiné v tomto záměru nebyl zájem. Plán byl takový, že přijdou na naše území vydělat peníze a vrátí se zpět na Slovensko. Skutečnost však byla jiná, protože se vrátili pouze pro svoje rodiny, osady a putovali zpět do naší země. Tato skupina však už neměla plně zachované tradice a jazyk. Tradice si plně neosvojili a svůj jazyk často pozapomněli. Je pravdou, že se snažili o asimilaci, ale ne natolik, aby je majoritní společnost přijímala za vlastní. Tito Romové jsou na tom v současnosti hůře ve společnosti než ti v první vlně. Mají velké problémy, které ve většině případů neumí řešit svými silami.

Třetí vlna byla stěhována po roce 1965 pod nátlakem při uplatňování usnesení vlády č. 502 z října 1965, o likvidaci cikánských osad, čtvrtí a ulic. Některým z těchto Romů zbořili jejich domky před očima. Došlo k jejich velkému stěhování, rozptylování z jedné osady do co nejvíce míst. Vlivem změn jejich bydlení, práce, trávení volného času a prostředí se stalo, že zcela začali ztrácet své tradice a jazyk. Snažili se o zpětné soustředění a sestěhování, které se jim doposud nepodařilo. Tato třetí skupina vnímá českou společnost jako nepřátelskou, má s ní mnoho konfliktů.

Od roku 1990 se většina z nich přesouvá do západních zemí, kde chtějí získat azyl nebo se ubytovat. K nám přichází Romové z Rumunska, ze zemí bývalého Sovětského svazu a bývalé Jugoslávie i ze Slovenska v menší míře. Někteří se zde usadili natrvalo, jiní měli za

cíl zabydlet se dále na západě, a proto pouze Českou republiku přešli. Ti, kteří tu zůstávali, pracovali převážně na stavbách.

Diskriminační přístup české společnosti k romské komunitě vyšel na světlo až v roce 1997, kdy začali Romové ve velkých skupinách opouštět Českou republiku. V zahraničí hromadně žádali o udělení statutu uprchlíka z důvodů diskriminace v zemi původu (tj. v ČR). Pod tlakem této události byla zřízena Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity (dnes Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity), která má pomoci Romům při řešení všech typů diskriminace v běžném životě. Odchod Romů upozornil na narůstající diskriminaci v České republice a tím upozornil svět a donutil naši vládu podniknout v romské oblasti výraznější kroky směřující k nápravě situace [2].

3 Vnímání Romů majoritou

Jaký přístup má většinová společnost k Romům a jaký je vzájemný vztah obou stran popisuje tato kapitola.

3.1 Počet Romů a sčítání

Romská populace není na území našeho státu rozmístěna rovnoměrně. Nejvíce se jich vyskytuje v severních a západních Čechách a na severní Moravě. Způsob evidence těchto občanů jednak není vhodný a jednak by byl při určitých analýzách i nepřesný vzhledem k tomu, že se někteří jedinci nepřihlásí k romské národnosti. Pokud tedy usilujeme o zjištění počtu Romů, můžeme dosáhnout přesnějších i méně přesných odhadů, nikoliv přesného počtu. Počet Romů v bývalých krajích dle kvalifikovaných odhadů romských poradců v okresech vidíme v tabulce 1.

Kraj	Počet Romů (odhady 2001)	Podíl Romů/počet obyvatel 2001 v %
Praha	25 000	2,12
střední Čechy	23 220	2,06
jižní Čechy	7 018	1,00
západní Čechy	34 000	3,95
severní Čechy	79 000	6,69
východní Čechy	17 677	1,43
jižní Morava	24 700	1,21
severní Morava	65 800	3,36
Celkem	276 415	2,68

Tabulka 1 Odhady počtu Romů v bývalých krajích

Nejvíce Romů žije v Ostravě, Ústí nad Labem, Chomutově, Karviné, Mostě, Děčíně, Brně, Opavě. Lze očekávat, že v těchto městech budou nadále existovat větší problémy v rámci vzájemného soužití [3].

Sčítání lidu, domů a bytů bylo roku 1991 založeno na jiných metodách než v předchozích letech (myšleno sčítání v roce 1970, 1980). Evidenci Romů ovlivnily hlavně dvě věci:

1. pojetí národnosti

Národnost byla nově stanovena na základě sebeurčení. V minulých letech tomu bylo tak, že komisaři určovali národnost na základě vnějších znaků příslušnosti k romskému etniku. Při této praxi nedocházelo k velkým zkreslením statistik, a proto tedy škoda, že byl tento způsob zavrhnut.

2. rodný jazyk

Rodný jazyk by mohl být dobrým ukazatelem, avšak v současné době většina Romů na otázku rodného jazyka odpoví češtinu, slovenštinu, ne však romštinu. V tomto případě jsou výsledky statistik velmi zkreslené.

Ke špatnému sčítání už došlo na základě výše zmíněné nové metodiky. Dokládám to v tabulce 2, kde lze vidět nereprezentativní údaje o počtech Romů.

Kraj	SLBD 1991			Evidence NV 1989		
	Počet	na 1000 obyv.	%	Počet	na 1000 obyv.	%
Praha	2 838	2,3	8,6	12 059	9,9	8,3
SČ	2 907	2,6	8,8	14 320	12,8	9,8
JČ	1 831	2,6	5,6	4 885	7	3,4
ZČ	3 865	4,5	11,7	15 509	17,8	10,6
SČ	7 952	6,8	24,2	42 933	36,1	29,5
VČ	3 076	2,5	9,4	13 250	10,7	9,1
JM	3 831	1,9	11,6	12 082	5,9	8,3
SM	6 603	3,4	20,1	30 700	15,6	21
Celkem	32 903	3,2	100	145 738	14,1	100

Tabulka 2 Sčítání romské populace

Z tabulky 2 vidíme, že roku 1991 se přihlásilo k romské národnosti 32 903 osob. Dalších 7 664 uvedlo za svůj mateřský jazyk romštinu, avšak k romské národnosti se nehlásili. Celkem tedy 40 567 osob uvedlo romštinu za rodný jazyk (mateřský) nebo romskou národnost. Když porovnáme údaje celkem za rok 1991 a 1989 docílíme rozdílu 112 835 osob. Údaje jsou tedy značně nesrovnatelné.

Závěrem bych chtěla říci, že ani početní odhady, mnohdy zveřejňované, nejsou správné. Často za účelem zvýšení pozornosti k dané problematice se uvádí počet 350 tis.

Romů v České republice. Příčinou špatných analýz, statistik a odhadů je migrace. Demografické odhady naopak uvedly k roku 2005 počet Romů pod hranici 250 tis. Jestliže by neexistovala migrace ze Slovenska do Česka a z Česka na Západ, bylo by možné dosáhnout kvalifikovaných a relativně odpovídajících výsledků a hodnot [4].

3.2 Vztahy romské menšiny a majority

Chronické napětí, propukající občas v otevřené nepřátelství – tak lze charakterizovat vztah mezi gadži a Romy. Jako všude i tu jsou výjimky a my se setkáváme s kladnými vztahy mezi oběma stranami. Přesila a vítězství je však doposud na straně gadžů, kteří již v minulosti podnikali válku. Nejednalo se o boj, ale o vyhlazení romského jazyka a kultury.

V současné době se Romové cítí jako občané tzv. druhé kategorie. Někteří si připadají jako úplní cizinci. Příčin je více. Jednak není bezchybná majorita, na druhé straně Romové nemohou chtít radikální zlepšení situace a zmírnění napětí, když neuznávají naše hodnoty a normy. Osud demokracie je jim lhostejný a ve státní moci vidí spíše nepřítele nežli ochránce.

Jedním z důsledků napětí celé této negativní situace je oddělení Romů od gadžů, ať už v bydlení nebo ve sportu, např. romské soutěže ve fotbale. Někdy i romští rodiče nechtějí dávat své dítě do kroužku, které jsou vedeny neromským lektorem. Důvodem je strach, že se z jejich dítěte stane gadžo a odcizí se jim. Velkým nepřítelem byl pro Roma policista. Dříve bylo samozřejmé, že při policejním vyšetřování se jednotlivci z menšiny kryli. Kdyby došlo k vzájemnému udání, pak by to považovali za zradu. V současné době se už setkáváme i se stížnostmi mezi Romy, což je důsledkem úpadku romské solidarity. Někteří muži ani nepovažují za špatné trávit čas ve vězení. Jen to pokládají za zajetí nepřítelem a někdy dokonce za získání tzv. mužnosti. Tím lze vysvětlit i to, že pak není ostudou si přijet pro sociální dávky mercedesem, který získávají, jinak řečeno odcizují, od neromských obyvatel. Je pravdou, že historickou i politickou zodpovědnost za tento stav nese v podstatě gadžovská většina i romská menšina, což prokazuje jak pohled do vzdálenější i čerstvější minulosti, tak i analýza současného stavu. Ani jedna strana není bez chyb.

Jako všechny menšiny se brání i Romové. Bohužel negativně. Používají nejrozmanitějších způsobů úniku, úkrytu, obrany. Jedním z nich uvádím matení stop, znepřehledňování identity. Často se stává, že mají stejné křestní jméno dva sourozenci anebo že ze třiceti Horváthů v jedné osadě má dvacet zapsáno křestní jméno Jan. Ničí bytové jmenovky a schránky nejen v Chánově. Ochrana před represivní mocí se někdy spatřuje

v romštině, jež pak má funkci „tajného jazyka“. Používají hrozby násilím, lhavosti a spoustu dalších nepozitivních činností.

Vztah mezi romskou populací a majoritou se blíží občanské válce, do níž je „zakomponována“ i romská kriminální činnost. Ta je chápána jako spravedlivá odplata za útisk, vykořisťování a byrokratickou šikanu. Mezi velký problém majority patří skupiny skinheadů, kteří stále častěji napadají Romy a ti pak žijí v ustavičném strachu. Tyto rasistické prvky je nutno co nejdříve odstranit [1].

Počty měst, v nichž se dle romských poradců vyskytují problémy ve vzájemném soužití majority s romskou komunitou podle krajů uvádím v tabulce 3.

Kraj	Celkový počet studovaných měst	Počet měst, v nichž existují problémy v soužití	Podíl měst s problémy na celkovém počtu měst v kraji
Středočeský	19	7	37 %
Jihočeský	17	9	52 %
Západočeský	9	7	77 %
Severočeský	28	21	75 %
Východočeský	32	17	53 %
Jihomoravský	29	7	24 %
Severomoravský	36	12	33 %

Tabulka 3 Problémy ve vzájemném soužití

3.2.1 Problémy můžeme rozdělit do několika kategorií:

1. Sociální problémy

K těmto problémům patří špatná bytová situace nebo nezaměstnanost romských obyvatel. Romové mají nechuť a nezájem zapojit se do pracovního procesu a často je jim za zlé, že pobírají v naprosté většině dávky sociální péče a státní sociální podporu, což berou jako jediný zdroj obživy a nechuť zapojit se do pracovního procesu.

2. Problémy v občanském soužití

V této kategorii jsou velkým problémem sousedské vztahy. Zejména majorita si stěžuje na hlučnost v nočních hodinách a nepořádek v okolí bydliště. Tento typ problému uvedlo 33 sledovaných měst. Nejvíce se špatné sousedské vztahy projevují v severních, západních a východních Čechách.

3. Trestná činnost Romů

Je dosti špatné, že se jedná mnohdy i o trestnou činnost dětí. Dochází například k fyzickému napadání a vydírání dětí z majority romskými dětmi. Města, kde došlo k takovýmto problémům, jsou Břeclav, Šumperk a Vsetín.

4. Problémy Romů s drogami, alkoholem a prostitucí

Toto negativum se projevilo v 11 zkoumaných městech. Nejvíce se koncentruje opět v severních, západních a východních Čechách.

5. Problémy s komunikací mezi romskou menšinou a majoritou a problémy v jednání s úřady

Romové se na úřadech setkávají s nechutí řešit tzv. romskou problematiku. Příčinou je to, že majorita nechápe dostatečně specifika romského etnika a také to, že Romové se nechtějí podříditi majoritní kultuře a asimilovat se. To je důsledkem nepochopení na úřadech, z čehož vznikají konfliktní situace. Celkově došlo k těmto neshodám v 10 městech, především v severních a jižních Čechách.

6. Rasismus a předsudky vůči romskému obyvatelstvu

Zde je národní nesnášenlivost problémem ve 23 sledovaných městech. Nejvíce opět v jižních a severních Čechách. Netolerance se projevuje různě. Nepřijetím nových romských nájemníků, kteří se přistěhují do domu, psaním petic proti přidělení bytů romským rodinám v těsném sousedství, nedůvěrou v obchodech vůči Romům a jejich pečlivější kontrolou, vzájemnou nedůvěrou, podezřívavostí a zneužíváním nevědomosti Romů apod. Zde lze právě zařadit i fyzické napadání Romů příslušníky hnutí skinheadů, což patří k rasismu. Vede to bohužel pak také k větší nesnášenlivosti majority ze strany Romů. Právě tyto problémy byly zaznamenány v Novém Boru, Mostě, Litvínově, Moravské Třebové a v Břeclavi.

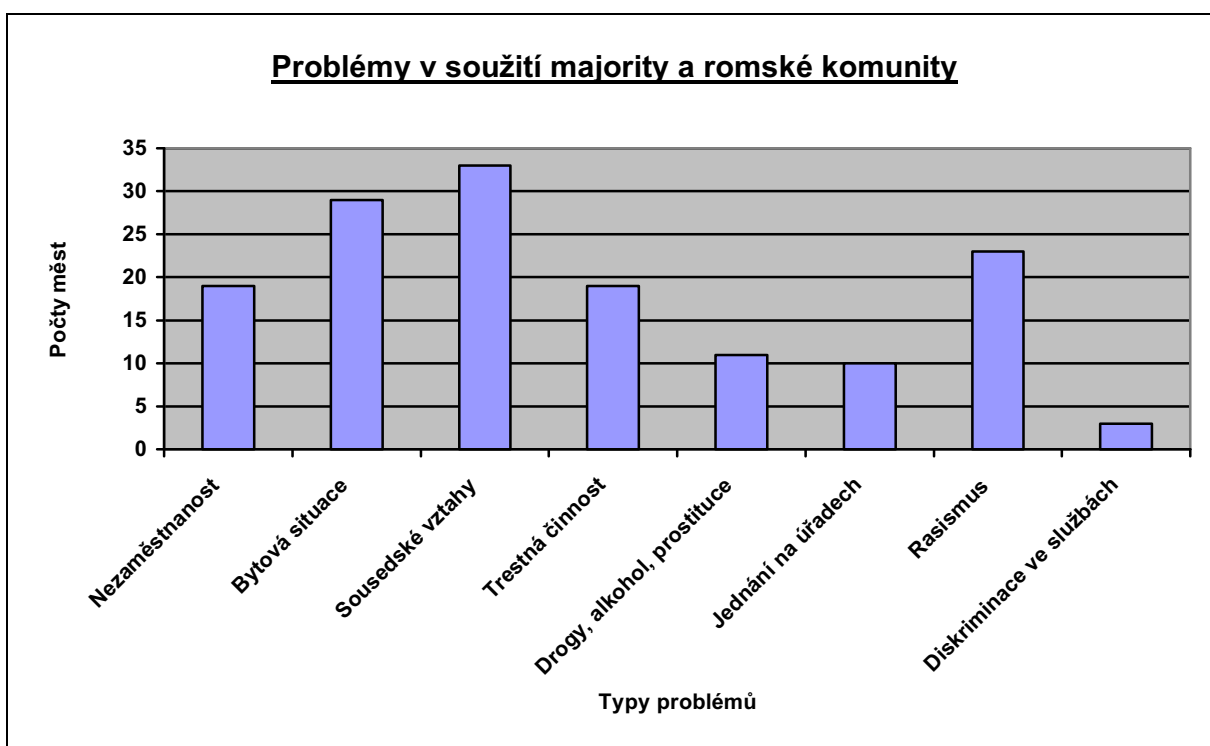
7. Diskriminace Romů ve službách

Zde došlo například k tomu, že Romové nebyli vpuštěni do restaurací, na diskotéky nebo do zábavných center či zde nebyli obslouženi. Tento problém udala jen tři města (České Budějovice, Ostrava, Šumperk), ale je zřejmé, že nebyl dostatečně typ tohoto problému zmapován a je možné, že v současné době bude statistika měst ve větším počtu.

Kategorie problémů uvádím v tabulce 4 a grafu 1.

Problém	Počet měst	Podíl na celkovém počtu 170 měst
Sousedské vztahy majority s minoritou	33	19,4
Bytová situace Romů	29	17,1
Rasismus a předsudky majority (vztahy RXN)	23	13,5
Nezaměstnanost Romů	19	11,2
Trestná činnost Romů	19	11,2
Drogy, alkohol, prostituce Romů	11	6,5
Jednání na úřadech a komunikace	10	5,9
Diskriminace ve službách	3	1,8

Tabulka 4 Problémy v soužití majority a romské komunity

Graf 1 Problémy v soužití

Opatření směřující k bezkonfliktnímu soužití majority a minority:

- ochrana všech obyvatel ČR před diskriminací,
- snižování a odstraňování negativních důsledků kolektivního či individuálního společenského vyloučení, jenž je založené na etnickém národnostním či rasovém původu,
- úkol státu zajistit rovné příležitosti všem obyvatelům (jak na trhu práce, tak ve všech ostatních oblastech společenského života),
- spolupráce obyvatel ve všech oblastech společenského života.

V současné době existují mnohé problémy, které neumožňují plně integrovat romskou populaci do společnosti. Většina z nich je systémového charakteru a odráží dlouhodobou politiku vůči romské komunitě. Současné aktivity s cílem změnit situaci romské populace jsou teprve v počátcích dlouhého procesu, který bude pro úspěšnou integraci Romů nutno podniknout. Jako největší problém se jeví sociální situace romské populace. Vysoká míra nezaměstnanosti, problematika bydlení, vysoké procento romských dětí ve zvláštních školách, to vše se navzájem umocňuje, podmiňuje a zvyšuje nárůst celého problému. Je pak pravdou, že netolerance a diskriminace ve většině případů ze strany majoritní společnosti nepřispívá úsilí Romů se integrovat [3].

4 Institucionální zajištění integrace

Na institucionálním zajištění příslušníků romských komunit se podílejí v současné době dva orgány vlády, jejichž činnost zajišťuje Úřad vlády. Jedná se o:

- Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity,
- Rada vlády pro národnostní menšiny.

Dále jsou to speciální odborné orgány, jenž působí na ministerstvech. Na lokální úrovni sem zařadíme i romské poradce a asistenty, včetně koordinátorů na krajských úřadech.

4.1 Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity

Tato Rada byla zřízena na základě usnesení vlády ČR ze dne 17.9. 1997 č. 581. Dříve nazývaná Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity byla v roce 2001 přejmenována na Radu. Poslední novelou Statutu Rady vláda schválila usnesením vlády ze dne 1. března 2006 č. 215. Tento orgán se zabývá snahou o integraci romské komunity do společnosti. Zajišťuje součinnost resortů, které jsou odpovědné za plnění dílčích opatření a úkolů, jenž plynou z usnesení vlády a mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána. Rada má svůj jednací řád, kde je stanoven způsob jejího vyjednávání a Statut, pojednávající o dalších úkolech a o složení Rady. Jednou z hlavních častých činností je předkládání informací vládě (například podklady a návrhy pro tvorbu a uplatňování politiky vlády v oblasti integrace). Jako poradní orgán vlády nemůže kontrolovat plnění úkolů v působnosti orgánů krajů a obcí s rozšířenou působností ani z jejich neplnění vyvozovat závěry.

Tato Rada poskytuje řadu dotací. V rámci dotačního programu „Předcházení sociálnímu vyloučení v romských komunitách a předcházení jeho důsledků pro rok 2007“ bylo na základě výsledků výběrového řízení rozhodnuto o vyplacení dotací v částce 29 989 000 Kč za všechny projekty.

Důležité je zmínit se o Koncepti romské integrace. Je to proklamační materiál v oblasti integrace příslušníků romských komunit. S pomocí této koncepce vláda vytyčuje a stanovuje hlavní směry postupu v rámci integrace romských komunit. Je přijímána ve formě vládního usnesení a pravidelně aktualizována. Pro přibližnější seznámení s koncepcí uvádím některé části, jimiž se zabývá:

- institucionální a finanční zajištění romské integrace na centrální a lokální úrovni,
- antidiskriminační opatření,
- sociální vyloučení v romských komunitách,
- bydlení, sociální péče a zdravotní péče.

4.2 Rada vlády pro národnostní menšiny

Tento orgán se zabývá národnostními menšinami včetně jejich příslušníků. Rada je zřízena ve smyslu § 6 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. V čele Rady stojí člen vlády, kterého jmenuje vláda na návrh předsedy vlády. Dalšími členy jsou dva místopředsedové, za veřejnou správu a za národnostní menšiny. Mezi ostatní členy se řadí:

- zástupci ministerstev na úrovni náměstka ministra,
- zástupce Kanceláře prezidenta republiky, zástupce kanceláře Veřejného ochránce práv a zmocněnec vlády pro lidská práva,
- zástupci dvanácti národnostních menšin.

Dle nařízení vlády č. 98/2002 sb. jsou určeny podmínky a způsob pro poskytování dotací ze státního rozpočtu na aktivity příslušníků národnostních menšin a na podporu integrace romské komunity. Dotace se poskytují opět na základě výběrových dotačních řízení.

4.2.1 Program podpory integrace romské komunity

Je zaměřen na vyrovnávání podmínek příslušníků romské komunity s důrazem na:

- postavení romských žen,

- zajištění spoluúčasti Romů při zavádění integračních programů,
- zlepšení komunikace mezi majoritou a menšinou,
- vytváření důvěry,
- poznání historie a tradic romské kultury,
- porozumění a tolerance ve společnosti.

Tento program podporuje projekty hlavně zaměřené na společenské a kulturní aktivity organizací romské komunity. Zde uvádím tabulku 5 zabývající se poměrem požadovaných a přidělených dotací za poslední 3 roky v rámci tohoto programu.

Rok	Dotace	
	požadované	přidělené
2005	11 290 246	1 158 000
2006	6 579 924	1 667 000
2007	10 010 840	2 000 000

Tabulka 5 Přehled dotací

Tyto dotace plynou z Ministerstva kultury.

4.2.2 Program podpory vzdělávání v jazycích národnostních menšin, mimoškolních a volnočasových aktivit dětí a mládeže

Tento program se zaměřuje především na:

- jazykové vzdělávání dětí a mládeže příslušníků národnostních menšin
- společensko-kulturní, sportovní a další vzdělávací aktivity pro děti a mládež příslušníků národnostní a většinové společnosti ve vztahu k menšinovým společnostem
- dokumentace, rozborů, výzkumů a tvorby vzdělávacích programů v oblasti národnostně menšinového vzdělávání.

V rámci tohoto programu byl původní požadavek vyčíslen v rámci peněžních prostředků na 772 000 Kč. Schválená částka činila 742 000 Kč. Tyto dotace v rámci schválených projektů poskytlo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v roce 2005.

4.3 Rada vlády ČR pro lidská práva

Je to poradní orgán vlády, který se zabývá romskou problematikou z hlediska lidských práv. Tento orgán se skládá z několika výborů a právě Výbor pro odstranění všech forem rasové diskriminace se věnuje problémům ohledně lidských práv Romů. Tento výbor má za úkol také připravovat a aplikovat antidiskriminační opatření na úrovni právní úpravy.

4.4 Ministerstva, jež se touto problematikou v současné době zabývají.

1. *Ministerstvo vnitra – Odbor prevence kriminality*

Odbor prevence kriminality plní funkci ústředního orgánu státní správy v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti při tvorbě a realizaci koncepce prevence kriminality. Zároveň plní funkci sekretariátu Republikového výboru pro prevenci kriminality.

Tento odbor zajišťuje od roku 1996 Program prevence kriminality na místní úrovni, jehož účelem je podpořit města zatížená vysokou mírou trestné činnosti a dalších rizikových jevů, mezi které patří nezaměstnanost a vysoký počet osob dlouhodobě závislých na dávkách sociálního zabezpečení. Toto ministerstvo již v říjnu 2007 ustanovilo zásady pro poskytování dotace ze státního rozpočtu na výdaje tohoto programu na rok 2008.

Můžeme tedy říci, že se tento odbor dosti zajímá o integraci romské komunity, která je podporována v rámci výše zmíněného programu.

Cíl je podpora sociálně deprimovaných romských komunit (emancipace, nalezení vlastního místa ve společnosti, zvýšení vzdělání, rozšíření možností trávení volného času), prevence interetnických konfliktů (omezení páchání rasisticky motivovaných trestných činů) a podpora vzniku pozitivních sousedských vztahů v rámci komunit [3].

2. *Ministerstvo práce a sociálních věcí – Odbor sociálních služeb*

Odbor sociálních služeb MPSV vyhlásil v roce 2000 program „Rozvoje sociálních služeb“. Díky němu se realizuje výběrové řízení na poskytnutí dotace ze státního rozpočtu pro nestátní neziskové organizace poskytující služby občanům v sociální nouzi (Romové, senioři, a další).

I další ministerstva se podílí na výdajích pro integraci romských komunit, což vidíme přesněji v tabulce 6.

Kapitoly státního rozpočtu	Rok 2005 (v tis. Kč)	Rok 2006 skutečnost (v tis. Kč)
Ministerstvo práce a sociálních věcí		
Program podpory projektů integrace příslušníků romské komunity	34 185	30 700
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy		
Program podpory projektů integrace příslušníků romské komunity	14 700	15 000
Program podpory romských žáků středních škol	10 000	10 000
Ministerstvo kultury		
Program podpory projektů příslušníků romské komunity	2 000	2 000
Ministerstvo vnitra	5 000	5 000
Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity	10 000	13 000
Podpora projektů integrace romské komunity		
Všeobecná pokladní správa		
Koordinátoři pro romské záležitosti na krajských úřadech	5 000	5 000
Předcházení sociálního vyloučení v romských komunitách a odstraňování jeho důsledků	30 000	30 000
CELKEM	110 885	110 700

Tabulka 6 Přehled dotací od ministerstev

MPSV se také snaží podporovat Romy v jejich zaměstnávání. Příkladem můžu uvést, že ministerstvo spolu s kanceláří Rady vlády ČR, zorganizovalo pro záležitosti romské komunity seminář „Příklady dobré praxe v podporovaném zaměstnávání Romů a možnosti jejich šíření a implementace na místní úrovni ve spolupráci veřejného, neziskového a privátního sektoru prostřednictvím podpory z Evropského sociálního fondu“. Tento seminář se konal v červnu 2006.

Tím, že Česká republika vstoupila do EU, tak se naší zemi otevřela možnost využití strukturální pomoci. MPSV tedy zajišťuje čerpání prostředků z Evropského sociálního fondu. Tento fond podporuje více činností. Jednou z nich je i sociální začleňování a pomoc lidem ze znevýhodněných sociálních skupin při vstupu na trh práce.

Obce, kraje (samospráva) a nestátní nezisková organizace mají také možnost čerpat finanční prostředky na účel:

- vzdělávání zaměstnanců pro zvýšení jejich schopností a dovedností při poskytování sociálních služeb,
- podpory a pomoci těm skupinám obyvatel, kteří se nachází ve špatné sociální situaci (jedná se o příslušníky romské komunity, osoby bez přístřeší, a další).

4.5 Romští krajsí koordinátoři

Funkce koordinátora romských poradců při vyšších územních samosprávných celcích byla zřízena na základě ustanovení č. 781 ze dne 25. července 2001. S funkcí krajského koordinátora je spojena dotace, jenž je rozpočtována od roku 2002 a v kapitole VPS byla vytvořena v rámci tohoto účelů položka Koordinátoři romských poradců při krajských úřadech. Výše této neinvestiční dotace vychází z celkových průměrných ročních neinvestičních výdajů na jednoho zaměstnance. Ty pro rok 2007 činily 423 tis. Kč.

Tyto finanční prostředky jsou vynakládány konkrétně na tyto účely:

- osobní a věcné výdaje koordinátora,
- platy, odvody, cestovné,
- energii, telefonní poplatky, kancelářský materiál, atd.

Čili jsou to peníze na zabezpečení a zachování funkce koordinátora. Dotace je poskytnuta na základě podmínky, že kraj podá žádost. V případě, že ministerstvo vyhoví, uvolní finanční prostředky na běžný účet kraje.

Tito pracovníci sídlí na krajských úřadech. Tedy na každém krajském úřadu je plněna jedna funkce krajského koordinátora romských poradců. Tito pracovníci představují jakési pojítko a důležitý systémový prvek umožňující propojení integračních aktivit na centrální a regionální úrovni. Úsek romské problematiky a národnostních menšin zajišťuje od 1. 1. 2003 agendu Integrace cizinců a azylantů, spolupracuje s odbory krajského úřadu, romskými poradci, asistenty a poradními sbory pro integraci romské menšiny, s romskými komunitami v kraji, s regionálními nevládními organizacemi a občanskými sdruženími při řešení vztahů mezi majoritou a romskou minoritou, při přípravě rozvojových programů kraje a programů sociální prevence a komunitních programů [5].

Funkce koordinátora romských poradců zahrnuje plnění především těchto úkolů:

- kontrolují činnosti romských poradců během zabezpečování opatření vlády a příslušných ústředních správních úřadů, jenž se týkají práv romské komunity na území kraje a poskytování metodické pomoci,
- připravují zprávy o situaci romské komunity, jejich potřebách a návrhů na jejich řešení pro orgány kraje,
- zpracovávají analýzy týkající se skutečné situace v kraji,

- sledují a vyhodnocují jednotlivé projekty, týkající se pomoci romské komunity, ať už jsou realizovány státními či nestátními organizacemi.

4.6 Romská nebo proromská občanská sdružení nebo nevládní organizace

Ve většině okresů, kde žije zhruba více než 500 Romů, funguje nějaká organizace, která usiluje o integraci Romů do společnosti nebo o podporu rozvoje romské kultury.

Romské a proromské organizace lze rozdělit dle kategorie na:

- organizace podporující romskou kulturu – Kulturní svaz romské národnosti,
- politické organizace – Demokratická aliance Romů v ČR,
- Romská občanská iniciativa,
- tělovýchovné jednotky a sportovní kluby – TJ Roma,
- sdružení – Romské občanské sdružení – dbá na dodržování lidských práv,
- organizace zaměřené na práci s dětmi – Občanské sdružení pro podporu a rozvoj romské mládeže.

Lze tedy vidět, že je velké množství různých romských organizací, z nichž za největší považujeme Sdružení Romů České republiky.

4.7 Romští poradci a asistenti na pověřených obcích

Můžeme říci, že jde o prostředníky mezi úřady a Romy. Pokud jsou však v dané oblasti velké problémy spojené s romskou komunitou, je možné zřídit funkci romských terénních pracovníků.

Aby bylo dosaženo té nejlepší integrace a vzdělanosti je efektivním řešením podporovat kladnou motivaci – a to hlavně materiální. Česká vláda má vypracovanou Koncepci romské integrace. Výsledky však nejsou uspokojivé a je pravdou, že územní samosprávy často nezlehčují, ale naopak ztěžují Romům integraci a jejich dětem školní výuku.

Na základě druhé fáze reformy veřejné správy byly přeneseny z okresních úřadů na obce s rozšířenou působností povinnosti i pravomoci včetně úkolů romských poradců. Obec má právo žádat o finanční prostředky na funkci romských terénních pracovníků Radu vlády ČR pro záležitosti romské komunity. Rada vyhláší každým rokem program „Proti

sociální vyloučenosti Romů“. Může se stát, že obec neuspěje, a pak by tyto prostředky měly být poskytovány krajským úřadem ze svého rozpočtu.

K 1. listopadu 2005 pracovalo celkem 178 pracovníků, jenž se zabývalo romskou problematikou . Jejich činnost je však často kumulována s jinou prací. V některých obcích byl pracovník určen jen formálně. Některé obce dokonce ani to neučinily. Počet pracovníků na pověřených obecních úřadech zabývajících se romskou problematikou vidíme v tabulce 7.

Kraj	Počet poradců a asistentů
Hl. m. Praha	16
Středočeský kraj	13
Jihočeský kraj	15
Karlovarský kraj	5
Ústecký kraj	13
Liberecký kraj	7
Královéhradecký kraj	14
Pardubický kraj	15
Vysočina	7
Jihomoravský kraj	10
Olomoucký kraj	13
Moravskoslezský kraj	22
Zlínský kraj	13
Plzeňský kraj	15

Tabulka 7 Počet pracovníků

Obec nemá povinnost vytvářet místo pro romské poradce a asistenty. Je pouze na místní samosprávě, zda místa uplatní či ne a zda bude realizována spolupráce s krajským koordinátorem romských poradců.

Dle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích v platném znění je stanovena povinnost obcí zřizovat Výbor pro národnostní menšiny a to za skutečnosti, že na základě sčítání lidu sídlí na jejím správním obvodu alespoň 10 % občanů jiné než české národnosti. Členové těchto výborů jsou i zástupci menšin.

Na základě zákona č. 270/2001 Sb., o právech příslušníku národnostních menšin došlo ke snížení procenta u obecních úřadů z 10 % na 5 %. Ve skutečnosti se však obec s takovýmto počtem příslušníku jiné národnosti nevyskytuje [8].

5 Bariéry začlenění do společnosti

Mezi problémy, které brání menšině začlenění do společnosti, můžeme zařadit jejich těžké působení na trhu práce, nezaměstnanost, nízké vzdělání a další. Na některé z nich se teď více zaměřím.

5.1 Romové na trhu práce

Když se zaměříme na tento druh problému, není těžké na první pohled bez ostatních zkoumání říci, že míra nezaměstnanosti je mezi Romy dramaticky vyšší než mezi Neromy. Převážně menšina vykonává nekvalifikované práce za méně peněz. Tento důsledek má několik příčin, které se samozřejmě vzájemně ovlivňují. Častými příčinami jsou nedostatečná motivace k práci, jenž je i způsobena velkými početnými rodinami, nedostatečné vzdělání, nízká mobilita, upřednostňování práce načerno, zadluženost, diskriminace, vysoké marginální daně.

První příčina souvisí nemálo se *složitostí sociálního systému v ČR*, kdy se vlády snaží vyhovět různým, často protichůdným nárokům na systém. Systém by měl poskytnout pomoc lidem, kteří to nejvíce potřebují a zároveň se musí bránit proti jeho zneužívání. Je pravdou, že je složitý a často jeho uplatňování závisí na osobních názorech místních úředníků či na místních zvycích. Úředníci jsou ti, kteří mají právo poskytovat tzv. zvláštní dávky. Nemají však dostatek a někdy skoro žádné informace o reálné situaci žadatelů, a tak často rozhodují na základě svých subjektivních dojmů, což není správné. Dochází pak k tomu, že úředníci neefektivně rozdělují peníze nepotřebným. Jako další negativum je to, že úředník nemůže zjistit skutečný počet členů rodiny. Romové zatajují, obcházejí různými způsoby pravidla systému. Buď realizují to, že se velká rodina formálně rozdělí na dvě (čímž pobírají větší dávky) nebo označí ty, kteří jsou vyloučeni z úřadu za nezávislou rodinu, aby příjmy získali. Proč? Protože podmínkou pro pomoc ze strany státu je i fakt, že všichni nezaměstnaní členové rodin musí spolupracovat s úřadem práce, což je většinou problém, protože určití jedinci (stačí z celé rodiny jeden) propadají alkoholu, drogám, gamblerství, což jsou důvody, proč jsou vyloučeni z úřadu práce. Protože k tomu velmi pravidelně dochází, Romové mají jiné způsoby získání příjmů. Jeden z nich je to, že v rámci svých rodin udržují a využívají solidárních sítí. Tyto sítě slouží Romům při nedostatku příjmů a chrání je proti ostatním úskalím a ekonomickým problémům. Lze říci, že sítě jsou jejich pojištěním v případě těch nejtěžších období. Rodiny si tímto vzájemným půjčováním peněz, potravin, přebytků a ostatních

pro život důležitých věcí, vzájemně velmi pomáhají. Tito jedinci z menšin se tak chovají pravděpodobně proto, že jsou naším byrokratickým složitým procesem unaveni, stresováni a odmítají se do něho zapojit. Jsou i tací, kterým dávky pozastaveny nejsou a mají právo příjmy získat.

Když se podrobněji podíváme na další příčinu čímž je *vzdělání*, tak obecně konstatuji, že Romové jsou méně vzděláni než majorita. Důsledkem je menší úspěch na pracovním trhu, protože poptávka po nekvalifikované práci razantně poklesla ve srovnání s léty před rokem 1989.

Příčin neuplatnění na trhu práce z důvodu nedostatečného vzdělání je více. V porovnání s ostatními dětmi romští žáci častěji propadají, jsou klasifikováni druhým i třetím stupněm z chování, častěji také končí školní docházku v nižším než závěrečném ročníku základní školy. Jsou přeřazováni do zvláštních škol, a pokud se dostanou na učiliště, většina nenastoupí nebo velmi brzy přeruší docházku. Malé procento Romů studuje na středních a vysokých školách. To vše vede k nevzdělanosti jako velkému důsledku neuplatnění na trhu práce[1].

Značnou diskriminací v této oblasti byly a v malé míře ještě jsou zvláštní školy, kde Romové byli odděleni od Neromů. Dnes tyto školy zanikají a základní školy se snaží děti z menšiny podporovat vytvářením tzv. komunitní atmosféry. Otevírají se na těchto školách kroužky pro ně zajímavé (tanec), přijímají se romští asistenti a otevírají se přípravné ročníky. Těmito pozitivními kroky společnost odstranila diskriminaci a oddělení dětí majorit a menšiny, avšak některé negativní důsledky přetrvávají. Rodiče neromských dětí se často bojí, a tak je přemísťují do jiných škol, kde se potomci nesetkávají se sociálně znevýhodněnými dětmi. Je to chyba dle mého názoru, protože pak zde převažují Romové, a tím se nauka včetně učení zpomalí. Komunitní školy pak rezignují na standardní osnovy a vyučují dle zjednodušených. To způsobí, že absolventi nemají dostatek vědomostí, informací a znalostí, aby mohli konkurovat ostatním na středních školách. Tím poukazují na špatnou cestu vzdělání, která začíná už v prvních třídách, ne-li dříve. Nedochozí ke zlepšení vzdělání, protože komunitní a zvláštní školy pracují na základě stejných metod. Situaci by zlepšilo, kdyby rodiče věnovali vzdělání svých dětí vyšší pozornost. Nedostatek motivace je způsoben i tím, že rodičům se líbí uvolněná atmosféra na školách, že jsou tam děti převážně stejné rasy, že jim komunitní školy tolerují vysoký počet absencí atd. Na klasických základních školách by jim toto akceptováno nebylo a rodiče si jsou vědomi, že by mohli přijít o sociální dávky.

Myslím, že kdyby potomci Romů byli vychováni u vzdělanějších lidí, postupně by problém zanikl, protože Romové jsou nevzdělaní, nemotivovaní a jejich výchova je nedostatečná k tomu, aby jejich děti dosahovaly stejných výsledků jako ostatní. Na druhé straně by měla být nápomocná i vláda pomocí pobídek či dávek pro děti s lepšími studijními výsledky. Správně stanovenou motivací a lepší péčí rodičů o své potomky by určitě došlo k pozitivní změně.

Také nízká mobilita je příčinou méněcenného postavení Romů *na trhu práce*. Byty v oblastech s pracovními příležitostmi se shání dost obtížně pro celou společnost. Proto většinou nezaměstnaní, teď mám na mysli Romy, sídlí v oblastech, kde je nájem levný a čili práce žádná. Často se v této oblasti setkáváme opět s diskriminací a setkat se můžeme s chybami na obou stranách. V některých realitních kancelářích odmítají pracovníci komunikovat s Romem ihned po jeho příchodu a k uzavření smlouvy většinou nedojde. Takové jednání je diskriminační, nezákonné, nemorální a špatné. Avšak když se na věc díváme z druhé strany, právě Romové jsou nejčastějšími nepláči nájmů a pobývají v bytech do soudního vystěhování, ke kterému dojde po několika letech řešení situace. Tím zde narážím i na špatné zdlouhavé soudní řízení. Špatné rozhodnutí soudců je i případ, kdy majiteli bytu nařídí, aby jeho současným nájemcům našel ubytování náhradní. Toto rozhodnutí totiž odstrašuje majitele od poskytnutí pronájmu, což poškozují rodinu a nechrání. U obyvatel ze střední vrstvy je to jiné v tom, že mají nějaký majetek, jenž je možno zabavit, a proto jsem zde poukazovala záměrně na Romy, kteří nemají často majetek a kterým nevádí, že se chovají nezákonně, hlavně že mají ubytování. V důsledku se u nás pak vytvořily trhy primární, které jsou menšinou nepřípustné, a trhy sekundární, jenž nejsou tak státem chráněné. Tímto sekundárním trhem se myslí ubytovny, které mohou velmi rychle nepláče vyhodit. Zde je tedy pro Romy možnost ubytování, ale někdy za tak závratných finančních podmínek, které nízké kvalitě ubytování neodpovídají, ale Romové platí, dokud můžou, protože nemají kam jít a vědí, že jim hrozí vyhoštění. Velkou roli v této bytové problematice hraje místní samospráva. Dokonce roli větší než centrální vláda, což lze považovat za negativní jev, protože místní úřady neumí situaci správně řešit. V 90. letech Romové ve velké většině žili v bytech ve vlastnictví měst. Od té doby zde počet Romů velmi klesal, z důvodu neplacení nájemného. Tím se stalo to, že centrální vláda jim začala vyplácet větší sociální dávky, a tak nesla větší břemeno. Pak byl ustanoven vládní návrh, který přesunul toto břemeno na místní rozpočty v rámci vyplácení sociálních dávek na bydlení. Tak však vznikl další problém, protože místní úřady začaly usilovat o jejich vyhoštění z měst do neatraktivních oblastí. Může to oprávněně realizovat tím, že uzavře ubytovny. Proto by

bylo správné, aby více zasáhla vláda svými opatřeními, protože je jasné, že místní samosprávy to tímto způsobem nevyřeší.

I *práce načerno* je jednou z příčin. Mnoho Romů, oficiálně nezaměstnaných, pobírají dávky a zároveň pracují načerno. Má to dosti negativních dopadů. V tomto obchodování se neuzavírají smlouvy. Často přichází o svůj výdělek a to je důvod, proč se pak chtějí mstít a vzrůstá jejich kriminalita. Dalším negativem je i snížená bezpečnost při práci, která jim až tolik nevádí a jsou rádi, že jejich příjmy, pokud je dostanou, nejsou snižovány o marginální daně a nemohou jim být odebrány jako příjmy získané z legálního trhu práce. Tento problém taky přispívá k tomu, že je pak těžké usilovat o jejich přesun z nekvalifikovaných prací na kvalifikované.

Předposlední příčina, na kterou se podrobněji zaměřím, je *zadlužení*. Romové patří mezi velké dlužníky v různých oblastech. Mají dluhy za elektřinu, plyn, nájemné, půjčky, kontokorenty atd. Romové využívají různých způsobů, jak se nejrychleji dostat k hotovosti. Zakládají si bankovní účty, ze kterých záměrně čerpají kontokorenty, kupují mobily na splátky, které ihned prodávají do bazarů, poskytují půjčky za razantně vysoké úroky a k jejich vymáhání používají násilí. Romové se těmito způsoby značně zadlužují a jak je výše uvedeno, nemají majetek, takže jim není co pozastavit.

Jako poslední podrobněji rozebranou příčinu uvedu *diskriminaci*, jež je samozřejmě i na pracovních trzích. Pro její odstranění se musíme zaměřit na motivy, které se za ní skrývají. Boj proti diskriminaci je těžký. Zaměstnavatelé z různého důvodu Romy přijmout nechtějí a společnost se prozatím pořád drží názoru, že mají horší pracovní morálku. Tím, že se Romové setkávají denně s tímto problémem a mají strach, nelze se divit, že se jejich motivace k práci a vzdělání snižuje. Než se vyřeší tato problematika je nutné finanční podpoření romské populace, poskytování pobídek, které je budou motivovat k práci a začlenění se tím postupně do společnosti [7].

Je tedy pravdou, že Romové mají na trhu práce nízké vyhlídky na získání *zaměstnání*. V současné době se snižuje počet nekvalifikované práce a je třeba, aby se Romové více vzdělávali a tím splňovali požadavky pro přijetí do zaměstnání. Bohužel nízká úroveň kvalifikace Romů zůstává jejich základním handicapem na trhu práce. Tabulka 8 popisuje nezaměstnanost Romů podle vzdělání (v procentech) nejen v České republice, ale i v ostatních státech.

Stát	Neúplné základní a bez vzdělání	Základní	Neúplné střední	Střední a vyšší	Celkem
Česká republika	75.7	55.6	33.8	10.3	46.3
Maďarsko	78.7	57.0	41.5	39.1	56.5
Rumunsko	82.7	76.6	66.9	63.6	76.9
Bulharsko	89.5	80.9	73.7	53.3	80.0
Slovensko	94.1	87.6	85.0	56.1	84.8

Tabulka 8 Míra nezaměstnanosti dle vzdělání

5.2 Nezaměstnanost

Vývoj nezaměstnanosti je odlišný dle krajů. Jednou z velkých příčin výkyvů je menší či větší obývání sídel v určitých oblastech minoritou. Tam kde je větší osídlení romské populace, tam je větší nezaměstnanost. Vývoj nezaměstnanosti v jednotlivých krajích od roku 1996 – 2006 ukazuje tabulka 9.

Kraj	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Praha	12,5	15,2	21,0	25,7	26,9	24,4	23,0	26,6	24,3	22,4	18,1
Středočeský	17,5	21,1	30,5	45,3	42,3	38,2	28,3	29,7	31,2	30,4	26,9
Jihočeský	8,9	10,7	15,4	19,8	18,6	17,8	15,7	16,2	18,0	15,9	16,3
Plzeňský	7,9	12,2	15,3	19,2	17,7	16,3	13,1	14,8	16,3	14,5	13,0
Karlovarský	5,5	7,4	10,9	13,0	13,8	11,8	11,8	10,0	14,8	17,7	16,2
Ústecký	37,2	41,7	49,0	64,1	66,3	55,5	52,3	52,7	60,5	60,9	57,7
Liberecký	8,4	8,2	14,7	17,9	13,3	13,4	10,1	13,1	14,0	14,0	16,5
Královéhradecký	8,9	10,5	13,9	19,5	17,1	16,9	11,5	16,0	17,7	12,9	14,9
Pardubický	9,7	11,1	15,6	20,8	20,7	15,8	18,0	19,2	17,3	14,1	13,7
Vysočina	8,4	10,9	14,8	22,0	17,3	15,5	12,9	13,4	17,5	17,2	13,5
Jihomoravský	18,0	19,8	28,8	46,0	47,1	47,5	41,9	44,5	46,3	45,2	44,6
Olomoucký	15,5	16,7	22,8	34,4	40,8	32,5	30,5	30,2	37,6	31,4	26,0
Zlínský	10,4	12,6	18,9	25,6	23,7	24,7	22,6	21,9	21,4	27,4	20,8
Moravskoslezský	32,7	50,3	64,1	80,9	88,8	88,1	82,4	90,7	89,0	86,4	73,1

Tabulka 9 Vývoj nezaměstnanosti

V Ústeckém kraji žije velmi značný počet Romů. Nejvíce v Mostě, Chomutově, Lounech a Děčíně. Ve všech těchto městech je i značná nezaměstnanost. Pokud se podíváme na kraj Středočeský, tak nemalý počet Romů se vyskytuje v Kladnu. V Jihomoravském kraji se můžeme zmínit o Brně, Hodoníně a Znojmu. V neposlední řadě je na tom s nezaměstnaností Moravskoslezský kraj, kde nezaměstnanost dosahovala v roce 2006 až 73,1 tisíc nezaměstnaných. V Opavě, Ostravě a Karviné je zaměstnanost v rámci tohoto kraje nejvíce problémová. Romů zde žije taktéž značná část. Důsledkem malé zaměstnanosti je

vysoké množství jednotlivých vyplácených sociálních dávek. Dávky státní sociální podpory podle krajů v roce 2005 v mil. Kč uvádí tabulka 10.

Kraj	přídavek na dítě	sociální příplatek	příspěvek na bydlení	rodičovský příspěvek
Praha	708	243	121	1 272
Středočeský	1 138	432	170	1 480
Jihočeský	698	265	122	776
Plzeňský	548	189	87	667
Karlovarský	355	176	92	391
Ústecký	1 028	603	361	1 116
Liberecký	485	214	94	550
Královéhradecký	623	241	110	673
Pardubický	620	255	117	633
Vysočina	650	238	112	639
Jihomoravský	1 280	543	282	1 367
Olomoucký	790	343	175	780
Zlínský	718	271	127	711
Moravskoslezský	1 554	766	488	1 572

Tabulka 10 Dávky státní sociální podpory dle krajů

Možná řešení nezaměstnanosti:

- získání většího vzdělání a kvalifikace,
- poskytování právního poradenství v oblasti zaměstnanosti,
- vytváření většího počtu veřejně prospěšných prací,
- poskytování peněžité částky na vytváření a udržení pracovního místa,
- zvýhodňování firmy, pokud zaměstnává určité procento obtížně umístitelných osob na trhu práce, prostřednictvím zadávání veřejných zakázek.

5.3 Vzdělání

Velkým úkolem pro celkovou společnost je vzdělání. Je důležité zlepšení kvalifikace a znalostí lidí z řad menšin, jinak se neuplatní jak v samotném společenském životě, tak ani na trhu práce.

5.3.1 Obecně

Na vzdělání se zaměřím ještě trochu podrobněji, než jako na příčinu špatného vstupování romské populace na trh práce. Je však pravdou, že se vše vzájemně prolíná. Je známo, že romské děti jsou ve školách méně úspěšné než neromské. Je velmi důležité, aby svůj negativní postoj ke vzdělávání změnily jak děti, tak hlavně jejich rodiče. Pokud je učitel

jediný, jenž se snaží o integraci, komunikaci a výchovu dítěte, je jasné, že to výsledky mít nebude. Romové si cení méně vzdělání než majorita. Důkazem je i to, že nikdy ve svém životě prozatím nepotřebovali k přežití být vzdělaní. V současné době však mají už značné problémy. Dříve za období komunistické vlády se nepotřebovali vzdělávat, protože převažovala fyzická práce nad tou vědomostní. Měli příjmy větší, než někteří lékaři či učitelé. Situace je dnes jiná a Romové zůstávají na podporách a nechtějí změnit svůj zažitý postoj. Děti do škol nenutí, když nechtějí, nebo je tam neposílají záměrně z důvodů různých závažných problémů. Například nemají peníze na svačiny, nemají čisté oblečení, nebo se bojí, že se jim potomci odcizí. Je třeba zlepšit vztahy mezi romskou populací a školou. Chtít musí obě strany. Musí se však začít už v útlém věku. Rodiče by měli své potomky dávat do mateřských škol, měli by jim věnovat domácí péči a učitelé by měli navázat citový vztah a být vstřícní. Nemyslí se tím však, že by měli být na romské děti méně přísní. Jen věnovat úctu k rodičům a přednostní péči žákům s horším prospěchem. Proto by pedagogové měli doplnit své znalosti s touto problematikou menšin a prodělat kurz či jiné učení. To však vyžaduje jejich větší práci, kterou je potřeba zaplatit. Romské děti, pokud nenavštěvovaly mateřské školy, mohou navštívit nulté, přípravné ročníky, které jim pomohou k nástupu a vzdělávání v prvních ročnících na základní škole. Naučí se být klidnější, respektovat učitele, být samostatnější a připravenější. Tím, že vyrůstají v horším ekonomickém, sociálním a morálním prostředí, mají více handicapů. Často je u nich zjištěna dyslexie, dysgrafie a jiné poruchy učení, což je výsledkem nedostatečné péče rodičů. Také se nebojí komunikovat s gadžovským učitelem, jako tomu často po příchodu do prvních tříd bývá. Děti také bojují s jazyky. Kvalitní češtinu v rodině neslyší a romsky mluví někdy ještě hůře. Obec, kraj, popřípadě ministerstvo zajišťuje pro příslušníky národnostních menšin vzdělávání v jazyce národnostní menšiny v mateřských, základních a středních školách, a to v obcích, v nichž byl v souladu se zvláštním právním předpisem zřízen výbor pro národnostní menšiny, pokud jsou splněny podmínky stanovené tímto zákonem [1].

Problém samozřejmě není jen v jazykové stránce. Narůstají další problémy, které by se povinným docházením dětí do mateřských škol nebo alespoň nultých ročníků značně snížily. Abych zde nezmiňovala jen samá negativa, tak předností této menšiny je talent v tanci, hudbě, herectví. Tyto děti jsou více živé, temperamentnější a potřebují více přestávek, aby měly čas si zaspívat, zacvičit a poté se opět v klidu věnovat nauce. Rodiče by dětem měli věnovat věci, které budou pouze jejich a právě děti budou mít za tyto dary odpovědnost. Musí se naučit cítit odpovědnost, aby byly opatrnější. Je to změna, která se musí realizovat, protože v romských rodinách značně převažuje kolektivismus. To znamená, že vše je ve společném vlastnictví.

Bylo by také prospěšnější, mít více tříd s menším počtem dětí, aby měl učitel více času na jednotlivce. Je asi pravdou, že děti z majorit a minorit jsou odlišnější. Zaslouhou rodičů, a když škola změní své postupy, třeba větším prostorem pro individualitu či praktickou stránku učení, bude se i menšina cítit na školách lépe a problém se postupně odstraní. Musí chtít však obě strany, včetně vlády a ministerstev, které poskytnou finance na realizaci změn [6].

5.3.2 Předškolní výchova

Problémy v oblasti vzdělávání začínají už ve špatné předškolní výchově. V tomto období mají děti být v mateřských školách a ne s rodiči doma. Často tomu tak bohužel je a to díky velké nezaměstnanosti i velké porodnosti. Je potřeba, aby Romové upustili od tohoto zvyku a přihlašovali děti do mateřských škol. Pak budou lépe přizpůsobeni majoritním dětem a připraveni na nástup do základních škol. V těchto zařízeních, ať už jsou to mateřské školy nebo přípravné třídy, chybí dvojjazyčné obrázkové pomůcky, které by sloužily ke konfrontaci výrazů v romském jazyce a knihy pohádek pro romské děti. Pokud má dojít k soužití, musí být i pro menšiny poskytnuty určité podmínky, jež budou děti těšit a rodiče motivovat, aby je do zařízení hlásili.

a/ Mateřská škola

Jak bylo výše uvedeno, je důležité docházení dětí do mateřských škol. Nejen z řad dětí menšiny, ale i většiny. V současné době je tedy cílem zvýšit počet romských dětí v mateřských školách, nejméně dva roky před začátkem prvních tříd školy základní. V mateřských školách by se dítě mělo cítit dobře, mělo by rádo navštěvovat toto zařízení. Proto zde má panovat atmosféra pro výchovu všech dětí. Romské děti by zde měly získat znalosti ze základů českého jazyka a mohl by být i rozvíjen u nich jazyk romský, jako pomocný didaktický prostředek ke snazšímu pochopení češtiny [6].

b/ Přípravné třídy

Z průzkumu a výsledků psychologických vyšetření školní zralosti za posledních několik let je známo, že romské děti mají problémy nejen s jazykem, ale také se sociálními, kulturně-společenskými a pohybovými činnostmi. Přípravné třídy se zřizují na základě zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Podle § 47 obec, svazek obcí nebo kraj mohou se souhlasem krajského úřadu zřídit přípravné třídy základní školy pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Toto stanovení platí pro děti sociálně znevýhodněné, u kterých se předpokládá, že

by návštěva třídy zlepšila a vyrovnala vývoj jedinců. Tato třída může vzniknout s minimálním počtem 7 žáků, nejvýše však 15 dětí ve třídě. Tato horní hranice byla stanovena za účelem efektivní výuky a přípravy. Obsah výuky se zde řídí dle školního vzdělávacího programu. Aby se dítě této výuky mohlo zúčastnit, rodič musí podat žádost a školské poradenské zařízení písemně doporučí zařazení dítěte. O samotném přijetí rozhoduje ředitel školy. Velkou výhodou těchto tříd je bezplatnost. Romové tedy dávají přednost před mateřskými školkami přípravným třídám za účelem úspor. Nevýhodou je však to, že je s tímto spojen opožděný nástup do prvních tříd. Někteří ani své děti nedávají do těchto přípravných tříd a nechávají je doma, přičemž odklad školní docházky situaci vůbec neřeší, naopak ještě zhorší. Děti zůstávají v domácím prostředí, které je nevhodné pro vzájemné soužití s ostatními v budoucím nastoupení do prvních ročníků. Dověšením 15 let se na dítě nevztahuje povinná školní docházka a jejich celé vzdělávání rázem končí. Proto je dobré využívat škol mateřských, kdy k podobným zpožděním nedochází. Opět je však velmi důležité, aby rodiče své děti do těchto přípravných zařízení dopravovali, protože často pokud takovéto instituce nejsou přímo v místě jejich bydliště, rodiče nejsou ochotni své děti doprovázet. Samozřejmě ne všichni, avšak většina. Pokud tedy děti nastupují přímo do prvních ročníků, často neudrží krok s ostatními dětmi a potřebují značnou individuální péči. Pohodlnější však je, prohlásit o dítěti, že je vhodné, aby navštěvovalo zvláštní školu. K těmto případům dochází velmi často. Jedním z řešení je využívat asistentů pedagoga.

V přípravných třídách je důležité, aby se osnovy neshodovaly s náročností prvních ročníků ZŠ. Neměl by zde převažovat disciplinární model učení, ale mělo by se směřovat k rozvoji komunikačních dovedností dětí. Příliš pevný řád k tomu nepřispívá. Pokud se rodiče s dětmi minorit a majorit zapojí v zájmových kroužcích, bude to přispívat k vzájemnému porozumění.

Řešení formou vzniku přípravných tříd vyplynulo z usnesení vlády ČR č. 210 ze dne 28. dubna 1993 k situační zprávě o problematice romské komunity. Od tohoto roku po současnost lze soudit, že jsou tyto třídy velkým přínosem pro bezproblémové začlenění dětí do 1. ročníků [6].

5.4 Asistent pedagoga

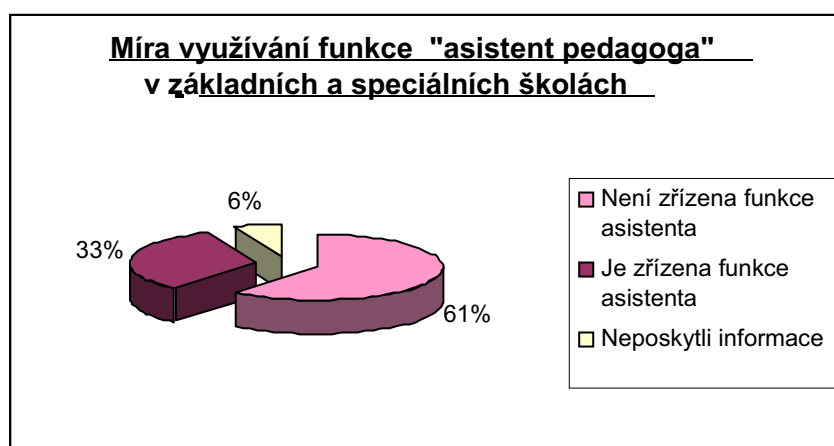
Funkci asistenta pedagoga upravují dokumenty:

- 1. Zákon 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů.*

2. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
3. Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných.

Jeho pracovní náplní je zprostředkovávat výchovnou a vzdělávací činnost dětem se speciálními vzdělávacími potřebami, v případě potřeby pomáhat dětem s těžším zdravotním postižením v době vyučování na základě pokynů pedagogického pracovníka (MŠMT zvaží formulaci do náplně jeho práce) [9].

Novým školským zákonem č. 561/2004 Sb. byl zaveden prvek do vzdělávací praxe asistenta pedagoga. Tato funkce se osvědčila jako velmi efektivní. Je proto třeba, aby těchto pedagogů bylo ve školách s dětmi ze sociálně vyloučených lokalit více. V současné době se však vyskytují pouze ve velkých městech nad 50 000 obyvatel nebo těsně pod tuto hranici. Následující graf uvádí, jak intenzitně je využívána funkce asistenta pedagoga v základních a speciálních školách.

Graf 2 Míra využívání funkce „asistent pedagoga“

Tento graf se týká 383 škol, u nichž bylo prováděno šetření.

Je důležité, aby ředitel školy měl dostatek finančních prostředků na zřízení takovéto funkce. Škola je povinna žádat o finanční prostředky pro tento účel každý rok, čili není zde potřebná flexibilita a pracovní poměr musí být uzavřen na dobu určitou. Někdy vznikají i neshody mezi pedagogickým sborem a asistentem. Je třeba informovat školy o účinnosti a důležitosti asistenta, zároveň prohloubit metodiku asistenta. Na tuto funkci je třeba projít kurzem asistenta pedagoga za poplatek zhruba 4 800 Kč. Kurz musí být akreditován a připraven MŠMT v souladu s novými předpisy o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, jako vzdělání asistentů pedagoga pro děti ze sociokulturně znevýhodněného

prostředí, zařízení náhradní rodinné péče a další péče. Takovými kurzy prošli i romští obyvatelé Chánova a někteří už plní funkci velmi spolehlivě.

Podpora státu je velmi důležitá, ale v současné době není v tendenci růstu. V roce 2006 působilo v ČR cca 330 asistentů pedagoga. Počet přípravných tříd pro děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí činil 146 (v roce 2005 123 tříd) a počet terénních pracovníků 94 v 56 obcích téhož roku [15].

5.4.1 Romský asistent pedagoga

První myšlenka zaměstnávat ve funkci asistenta pedagoga Roma, ve školách s převahou romských dětí, se vyskytla už v roce 1991 zásluhou PhDr. Vlado Oláha. Díky Mgr. Heleně Balabánové se tato myšlenka realizovala v praxi poprvé roku 1993. Charita zřídila tehdy soukromou základní školu Přemysla Pittra v Ostravě, kde byl poprvé v ČR do této funkce vybrán Rom. Ve škole se vzdělávaly převážně romské děti. Zanedlouho se přidala i Společensví Romů na Moravě a v Brně včetně Nadace Nová škola, sídlící v Praze.

Tyto organizace, aniž by byly státní, zajišťovaly a distribuovaly funkci pedagogického asistenta do škol, tedy vystupovaly jako zaměstnavatel. Poskytovaly mzdové prostředky, za účelem přetrvání této funkce na školách, protože věřily, že pokus bude úspěšný. Tímto způsobem činily do roku 1998. Tehdy se jim podařilo na základě velmi pozitivních výsledků přesvědčit státní úředníky, aby stát dotoval tyto mzdové náklady. Proto na základě usnesení vlády ČR č. 686 z 29. října 1998 byly vyčleněny poprvé peníze ze státního rozpočtu pro tyto účely. Nejprve jen pro asistenty v přípravných ročnících, později i ve státních i nestátních školách. V letech 1999 a 2000 už jen poskytovaly organizace příplatek devíti nejhůře placeným asistentům [10].

Závěrem této kapitoly bych chtěla zmínit svůj názor, že podpora státu v této oblasti je prospěšná a efektivní, což dokazuje i počet současně pracujících 330 osob v této funkci. Je to dobrý krok ke zlepšení vzdělávání této menšiny.

5.4.2 Hnutí R

Je důležité zmínit se v této oblasti o Hnutí spolupracujících škol. Toto hnutí se zabývá vzdělávacími i výchovnými metodami a to většinou ve školách, kde převažují romští žáci. Těchto shromáždění se účastní učitelé, odborníci, romští pedagogičtí asistenti a další lidé, kteří mají zájem se podílet a přispívat na výchově romského žáka.

Cílem Hnutí R je získávat, vyhodnocovat a předávat zkušenosti z celého procesu vzdělávání, což má vést ke zkvalitnění výuky, zklidnění, postupném odstraňování rozporů a rozdílů mezi Romy a Neromy.

Činnosti, jež musí být pro zlepšení problému realizovány:

- 1. U pedagogů musí být zvýšena profesní připravenost.*
- 2. Vytvářet ve školách lepší multikulturní prostředí.*
- 3. Při nedostatečné kapacitě zvyšovat počet přípravných tříd.*
- 4. Od prvních ročníků tvořit třídy smíšené v menším počtu žáků.*
- 5. Začlenit romské děti do zájmových kroužků (hudebních, tanečních, pohybových, dramatických).*
- 6. U romských dětí se musí počítat s neúspěšností už v 1. ročnících ZŠ a cílem je tedy těmto nedostatkům čelit a být na ně připraven.*
- 7. Nastolit změny ve výuce, aby se romské dítě dozvědělo poznatky ze svého etnika, což bude prospěchem pro vzájemné sblížení.*
- 8. Musí být využity dovednosti a přirozené nadání romských žáků pro specifickou přípravu na budoucí občanský život a na práci.*
- 9. Je třeba zlepšovat motivaci a pozitivní postoj jak žáků, tak rodičů ke vzdělávání za pomoci správných metod práce, který je v souladu se situací romských dětí.*

Nedostatky, které je nutné co nejdříve odstranit:

- nedocení významu vzdělání,
- nedostatečnost v přípravě učitelů pro práci s romským etnikem,
- nedostatečná příprava školy,
- nízká informovanost dětí, která je způsobena sociální izolací mnohých rodin,
- nedostatek ve výchově, nízká péče a kvalita.

6 Romové a bydlení

Problematika bydlení menšiny je důležitým tématem hlavně v současném období, kdy bytová politika je problémem celé společnosti. V České republice je mnoho nevyřešených otázek a mnoho nedostatků ze strany státu, který by měl poskytnout lidem (jak z řad menšiny, tak i většiny) podmínky na přiměřené bydlení.

6.1 Obecně

V oblasti bydlení je zprvu dobré se zmínit o právu na přiměřené bydlení. Toto právo neznamena povinnost státu poskytnout zdarma bydlení těm, kteří o to požádají. Je tím myšleno právo na takové podmínky, aby bylo umožněno všem občanům obstarat si bydlení, které splňuje požadavky důstojného ubytování. Občané však získají byty na základě vlastní osobní aktivity nebo ve spojení s nevládními organizacemi a občanskými iniciativami. V České republice tedy bydlení domácností musí odpovídat jejich financím a aktivitě. Problém v této oblasti vzniká z mnoha příčin. Například za poslední roky, u nás dochází k uvolňování trhu s nemovitostmi, což na jednu stranu vytváří podmínky pro vyšší standard bydlení, avšak pro lidi, kteří nemají vysoké příjmy, se naopak hůře shání levnější, přiměřenější bydlení. Uvolňování trhu je jednou z příčin, proč vznikají i u nás skupiny obyvatel, které potřebují peněžní podporu. Právě sem řadíme i Romy.

Tento sociální problém se musí řešit odstraňováním těch největších příčin. Tím je myšleno:

1. Nedostatek finančních prostředků

S tímto souvisí samozřejmě vysoká nezaměstnanost a nedostatečná motivace své příjmy zvyšovat. Jednou z možností řešení je snížit počet vyplácených sociálních dávek a další prostředky sociální ochrany.

2. Sociální problém v podobě sociálně patologického chování

Toto chování lze vysvětlit na neochotě a neschopnosti plnit povinnosti spojené s užíváním bytu. Je zde třeba, aby se Romové seznámili s naším kulturním zázemím a podmínkami. Tím by se zmírnilo prohlubování rozdílu mezi naší kulturou a jejich.

3. Prvek etnické příslušnosti

Tento prvek je zneužitelný. Problém vzniká kvůli vizuální odlišnosti romského etnika. Důsledkem je, že Romové jsou bráni jako celek (rodiny), a tím ti, kteří by si chtěli právem zlepšit své podmínky v bydlení, jsou majoritou předem odmítány. Přinejmenším je na ně podezřívavě nahlíženo.

Nejsnadnější, nejrychlejší a nejlevnější způsob pro majoritu a veřejnost bylo izolovat menšinu do zdevastovaných bytů s myšlenkou, ať si tam žijí dle svých kultur a zvyků, ale bez nás. Netrvalo dlouho a společnost vidí, že takové řešení je pouhým odsunutím problému na jiné místo. Příkladem tohoto činění je Chánov (město Most). Další důvod, jenž vypovídá proti záměrné izolaci je, že Romové netvoří jednotnou skupinu. I když jsou považováni za

kompaktní menšinu, jejich společenství je strukturované. U většiny je však diference společnosti založena na sociálním zařazení jedince i jeho rodiny a u menšiny je to z hlediska příslušnosti k určitému rodu i úrovně integrace jednotlivých rodin či jedinců.

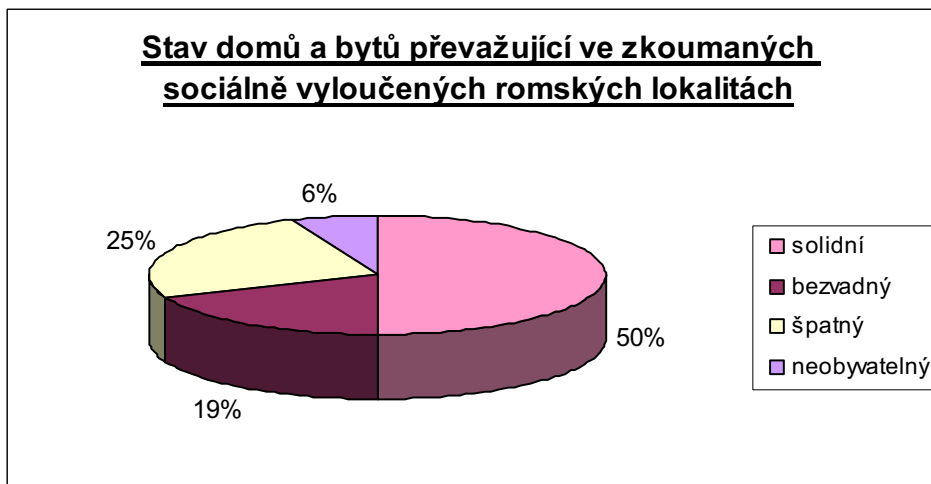
Je jasné, že i zde nesmí být pohlíženo na Romy jako na celek, protože jsou lidé, kteří z vlastní iniciativy usilují o přizpůsobování se k životu většiny, zkvalitnění bydlení a jsou ochotni plnit povinnosti jako všichni ostatní. Těmito povinnostmi je myšleno například placení nájemného, úklidové služby apod. Stačí pak jeden člověk s rasistickými sklony, jenž Roma ihned zavrhne, a chuť přizpůsobit se logicky zaniká.

Aby se situace v této oblasti zlepšila, musí i Romové sami chtít zlepšit své bytí. Musí začít chápat potřebu postarat se o sebe a být zodpovědní za svou situaci. Od počátku k tomu nebyli vedeni, což je vina státu a jeho přístupu ve vyplácení dávek. Romové si na tento stálý příjem zvykli a poddali se tak paternalistickému přístupu našeho státu.

6.2 Současné bydlení romských obyvatel

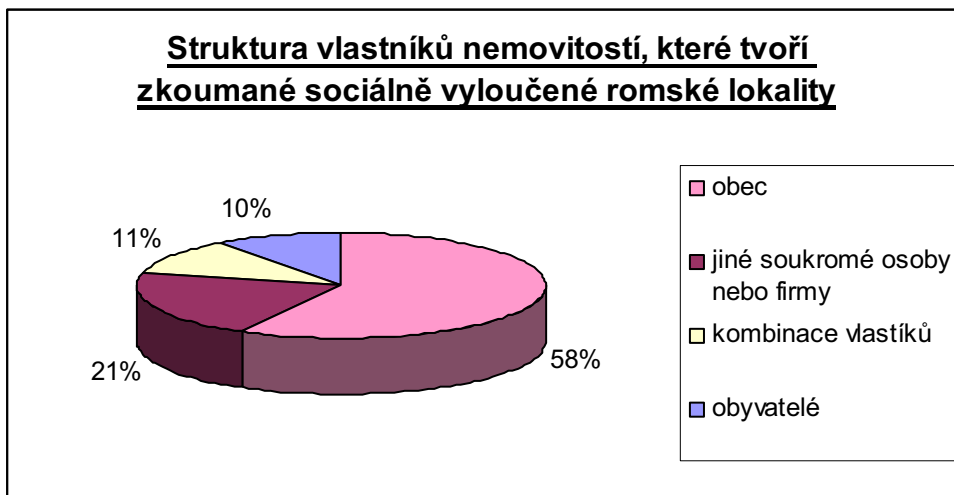
Dnes dle výzkumů je prokázáno, že těsné či uzavřené soužití vlastní komunity nepřináší nic dobrého. Polovina Romů, kteří byli dotázáni, tvrdila, že jim nezáleží na tom, jaké mají sousedy, ale zhruba 1/3 by chtěla žít rozptýleně mezi majoritní společností. Romové tedy nedůvěřují někdy i lidem z vlastních řad. Již byly prokázány dobré výsledky chování v sociálních ubytovnách, kde došlo k vyloučení těsného soužití neslučitelných skupin. Určitě je to dobrý směr k tomu, že menšina pozná, jak žijí ti „druzí“ a začnou se přizpůsobovat. Více než 1/2 žije v obecních bytech. Představa, že Romové většinou žijí v těch nejhorších bytech, není pravdivá. Přibližně 1/3 žije v tzv. IV. kategorii (byty bez příslušenství). Romové nepovažují za problém stav bytu, nýbrž jeho rozměry. Rodiny jsou ve velkém počtu a byty o velikosti 3+1 jim nestačí.

Graf 3 popisuje rozložení kvality bydlení v rámci 305 zkoumaných sociálně vyloučených romských lokalit. Bezvadný stav splňuje běžné standardy na bydlení osvojené majoritní populací. Solidní stav však už standardy vždy neplní. Je tedy v některých případech tento stav nutné vnímat jako horší úroveň bydlení. Za špatný lze považovat takový stav, kdy sociální zařízení včetně rozvodů jsou v nevyhovujícím/havarijním stavu. Neobyvatelný objekt je ten, jenž nespĺňuje nutné parametry z obývání.

Graf 3 Kvalita bydlení

Graf 4 ukazuje, že největšími vlastníky nemovitostí, které obývají Romové, jsou obce. V současné době dochází k procesu privatizace, protože pro obec je vlastnění takovýchto bytů neefektivní. Důvodem jsou vysoké náklady nezbytně nutné na údržbu, provoz, udržení domů, alespoň na úrovni solidární. Pokud tyto náklady obec nefinancuje, může být postihnuta státními orgány. Nechává si pouze nezbytně nutný počet těchto bytových jednotek pro zajištění bydlení sociálně slabších vrstev obyvatelstva. Privatizace probíhá a do budoucna se počítá s jejím pokračováním.

Graf 4 Struktura vlastníků nemovitostí

Častějšími příčinami většího počtu členů v rodině jsou:

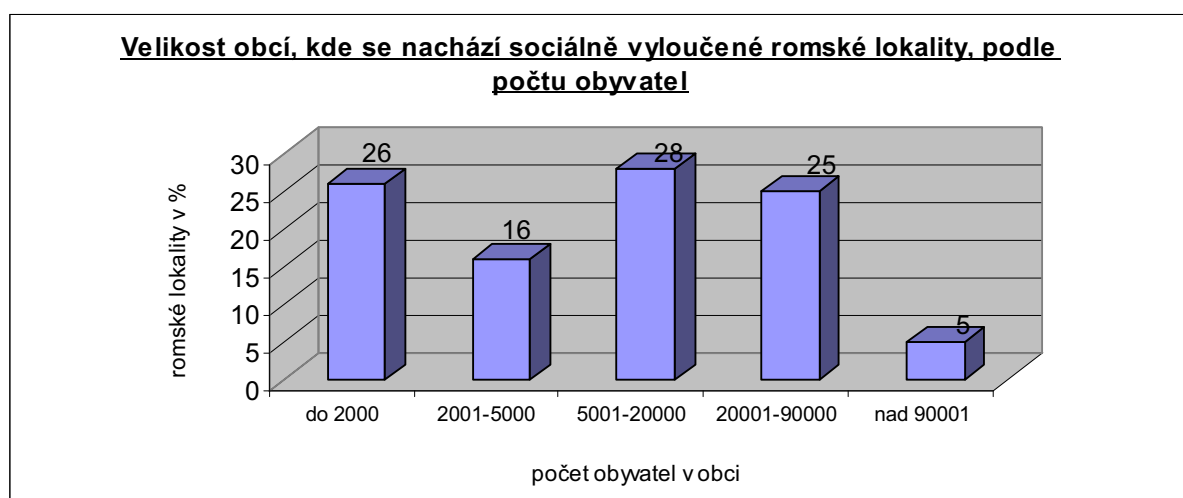
1. *Dospívající děti, začínající budovat vlastní rodinu, zůstávají u svých rodič.*
2. *Přistěhování do bytu příbuzných za účelem, že jim bude v rámci plně obsazeného bytu přidělen nový obecní byt.*

Byty poskytované Romům jsou často ničeny a následně je třeba oprav, aby mohly být užívány dalšími obyvateli. Je pravdou, že Romové nikdy dříve nežili v současných podmínkách. Bydleli pod přístřeškem, ve vozech, obytných karavanech, přízemních obydlích na okrajích moravských vesnic a poté začali bydlet teprve v jednoprostorových domech z nepálených cihel, dřeva a dalšího odpadkového materiálu (plech, lepenka). Často žili na nevyhovujících pozemcích, většinou na obecních loukách, kde značnou část roku strávili v blátě. Pokud se na to díváme z jedné strany, je pravda, že Romové nejsou za obecní, modernější byty vděční, neváží si jich a ničí je. Na stranu druhou možná právě proto, že žili vždy v nevyhovujícím prostředí a podmínkách, mají problém se přizpůsobit jinému způsobu žití a udržovat pořádek v modernějším bydlení [11].

Začaly se realizovat však snahy o zlepšení. Budují se projekty rekonstrukce a výstavby nájemních bytů za pracovní účasti současných i budoucích nájemníků. Účelem této nové myšlenky je, že díky vynaložené práci na pořízení nebo zkvalitnění bydlení si pak Romové bytů váží a neničí je. Mají k nim určitý lepší vztah.

Dalším řešením by mohlo být odpracování dluhu na nájemném, případně získání rekvalifikace. Z výzkumu plyne, že někteří by byli ochotni toto podstoupit a pak by byla chyba většiny, kdyby nevyužila aktivní začínající snahy Romů [12].

Pokud bychom v současné době chtěli srovnat počet Romů připadající na jednotlivé obce lišící se počtem celkových obyvatel, lze na grafu 5 vidět vysokou míru výskytu sociálně vyloučených romských lokalit, převážně ve středně malých a středně velkých obcích. Naopak menší výskyt je ve městech nad 90 000 obyvatel. Příčinou jsou vysoké nájemné bytů a obecně větší vynakládání peněz ve všech sférách společenského života než v městech menších. Počet zkoumaných obcí v tomto případě 167.

Graf 5 Počet Romů připadající na obce podle počtu obyvatel

6.2.1 Pravda z Chánova (Most)

Jak bylo výše uvedeno, řešení majority bylo odsunutí Romů. Město Most je jedno z takovýchto míst, kde jsou Romové sdruženi na sídlišti o několika panelácích, odsunuti od centra města. Tomuto místu se často říká „Ghetto number one“. Je zde velmi uzavřená komunita, jež nemá ráda návštěvy jiné rasy. Počet členů v rodinách zde nesmírně rychle roste. Bohužel stejně je to i s jejich dluhy. Ty činí v současné době kolem 80 mil. Kč, z čehož vymoženno bylo doposud kolem 233 822 Kč. Zde vidíme, že klasické vymáhání formou žaloby je zcela neefektivní. 7,5 mil. Kč ještě zaplatilo město Most na nákladech řízení. Romové pracovat nechtějí, nemají motivaci ani zájem. Jejich příjem by se prací zvýšil jen o málo. Někdy ani to ne. Důvodem jsou opět vysoké sociální dávky.

Panelové domy jsou tu zničené. Romové zde žijí za strašných podmínek. Chyba je však z velké převahy na jejich straně. Poštovní schránky již dávno skončily ve sběrných surovinách. Výtahy jsou poničené, nejezdí. Zábradlí u mnoha balkonů často není vidět. Je také pravda, že do sídliště přestal jezdit autobus, který obyvatele přepravoval do města. Legální připojení k elektrickému proudu má jen několik málo rodin a je divné, že v noci můžeme pozorovat záře z více bytů. Existuje zde jen jedno obchodní centrum se základními potravinami.

Dalším problémem je přehlížení *lichvy*. Často nevzdělaní a nezkušení Romové jsou zneužíváni velkými úroky. Sociální dávky jsou určeny na pokrytí nákladů, spojených se zabezpečením základních životních potřeb. Tyto dávky neumožňují rodinám spořit a vytvářet rezervy na budoucí mimořádné události či neočekávané náklady jako pohřeb, svatbu, kauci, atd. Důsledkem je, že si rodiny půjčují od lichvářů, kteří vyžadují úroky i ve výši 100 %. Následný nátlak na splácení dluhu včetně úroku je důvodem pro vydírání, kriminalitu, násilí i odsouzení romských občanů do vazebních věznic či věznic pro výkon trestu odnětí svobody. Tímto vznikají další negativní důsledky pro celou ekonomiku státu. Věznice jsou již zaplněny nad 15 % své kapacity a zvyšují se tím i náklady v této oblasti, jež jsou hrazeny z veřejných rozpočtů. O lichvářských aktivitách jsou důkazy. Nicméně žádná opatření dosud provedena nebyla. Jedním z důvodů je neochota svědčit. Tím roste i zoufalství. Lze říci, že komunita je rostoucí načasovaná bomba. Romové budou chtít jít časem do protiútoků. Budou více vymáhat svá práva, a právě proto je čas začít řešit a nepřehlížet současný stav.

Nemají k nám dobrý vztah. Některé důvody jsou opravdu relevantní. Na dřívější sterilizaci dodnes některé ženy nemohou zapomenout. Především ženy, do jejichž práv bylo

takto zasaženo. V říjnu roku 2001 soud vyhověl žádosti, kterou podala žena z Ostravy. Jednalo se o precedent v otázce zásahu do lidských práv.

Co můžeme naopak my těmto lidem závidět, je jejich vzájemné pomáhání. Když se ocitnou v tísní, nemají peníze, mají hlad, navzájem si půjčí, vyhoví.

Řešení situace v oblasti lichvářství a kriminality:

- vznik a rozšíření funkce romského asistenta u policie,
- intenzivnější spolupráce s policií ČR, městskou policií, romskými asistenty, poradci,
- aktivní podíl měst v oblasti prevence kriminality, která jsou zařazena do součinnostního programu prevence ve městech pod patronací Ministerstva vnitra ČR [8].

Závěrem k Chánovu je nutno zmínit, že taková izolace nepřispěje ničemu dobrému, a že by mělo naopak dojít k integraci a začlenění do měst nebo alespoň tam, kde žije většina, což by mohlo napomoci k vzájemnému porozumění obou stran. Aby se předešlo konfliktům, měli by být integrováni zprvu jedinci, kteří o takové soužití mají zájem. Nucení a stěhování násilím by nic pozitivního nepřineslo. Někteří zájem opravdu mají a je třeba jejich snahu využít a nebát se. Někteří obyvatelé Chánova dokonce už prošli rekvalifikačními kurzy, aby měli větší šanci uplatnit se na trhu práce. Ti lepší se dostali i na místo pedagogického asistenta ve školství. Je třeba na ně nahlížet jako na jednotlivce, nikoliv na celkové etnikum [13].

7 Diskriminace a rasismus

Není na místě zaměňovat rasismus a častější averzi vůči menšině. Pokud gadža vidí Roma a reflexivně hmatá svou peněženku nebo od něho drží ústup kvůli jeho nedostatečné hygieně, jedná se právě o averzi, nikoli rasismus. Podobně lze říci, že podezíráme-li nějakého Roma, nejde o předsudek, ale normální zobecňující úsudek, nicméně laický. O rasismus jde v případě, že Romům není poskytnuta policejní ochrana před násilím, jsou-li označováni za podřadnou rasu, nebo když se píší protiromské nápisy. Ve skutečnosti je takových a podobných rasistických činů více včetně těch, kdy je takové jednání vyprovokováno špatnou zkušeností s Romy. Rasismu existuje několik forem. Jednou z nich je *institucionální* rasismus, kdy instituce vytvářejí překážky samy. Jde o překážky zaměstnanecké, vzdělanostní, ekonomické a jiné rovnoprávnosti s majoritou. Dalším je *klasický* rasismus, jenž byl založen vzhledem k biologické podřadnosti určité rasy. Poslední z forem je tzv. *nový* rasismus, který vznikl na začátku 80. let 20. století. Jde o snahu podpořit kulturní integritu národa a žít

v kulturně homogenní společnosti. Není tedy zde místo na uplatňování jiné kultury, na kulturní pluralismus. Kořeny rasismu pochází už z dávné minulosti, jedním z nich je atavistický strach z cizího (xenofobie). Lidé se bojí nového, cítí se bezpečnější mezi sebou samými než mezi menšinovými obyvateli. Protiromský rasismus znali už i naši středověcí předkové. Bývalo běžné říkat již malým dětem rasistické předsudky. Dnes můžeme kdekoliv na ulici slyšet „pouze“ věčné nenávistné řeči. Velkým problémem, jak jsem výše uvedla, je také hnutí skinheadů, které sem bezesporu patří. Mladý, nezralý člověk, který hledá jednoduchá řešení, snadno podlehe názorům jedinců ze skupiny skinheadů a účastní se pak energických agresivních akcí. Společnost ani policie se tomu nebrání v dostatečné míře. Také za tiskoviny, které jsou veřejně vydávány a popuzují k vyhnání nebo zničení Romů, nikdo není trestaný. Staly se i případy, kdy napadení Romové skupinou skinheadů nedostali pomoc od kolemjdoucích ani policie. Těchto případů je stále více a tím naše demokracie upadá.

Kdybychom se na tuto věc podívali z druhé strany, čili položili si otázku, zda existuje protigadžovský rasismus, odpověď by zněla nikoliv. Negativní postoj menšiny k majoritě je spíše averze, jež je reaktivní, obranná, nedokáže překonat komplex méněcennosti. Jedná se o tzv. romský nacionalismus. Některé trestné činy či urážky Romů plynou spíše ze strachu, z pocitu bezradnosti, bezmoci a nahromaděné křivdy. Často právě za těmito činy stojí strach než nepřátelství. V roce 1996 byl zaznamenán případ, kdy se Karel Holomek negativně vyjádřil na proslov německého Roma, on sám byl však Rom. Jeho odpor zastal i český aktivista, ale tím vše skončilo, nedostal dále slovo a romský tisk ho navíc napadl.

S trestáním a postihem rasisticky motivovaných trestných činů je u nás problém. Občané odmítají svědčit ve prospěch romských obyvatel z důvodu, že k nim mají jednak averzi a jednak ze strachu před pomstou rasistů. Dále je fakt, že nebyly doposud ve věci tiskovin, kde se otevřeně hlásí rasová nenávist, podány žádné žaloby. Když už je nějaký soudce ochoten vykonávat svou práci svědomitě a je přesvědčen rozhodnout ve prospěch menšiny, není k tomu prokázána nutná rasistická pohnutka.

Romové jsou u nás diskriminováni. Diskriminace není totéž co rasismus, ale často je rasismus motivem diskriminace. Diskriminace Romů je u nás běžná. Je účelné odlišovat diskriminaci *institucionální* od *osobní*. Osobní je výsledek postoje jednotlivce vůči členům určité skupiny. Institucionální je důsledkem systematicky uplatňovaných principů (hodnot, norem, předpokladů). Můžeme se s ní setkat denně na ulici nebo večer v televizních zprávách, kde se menšina snaží obhájit svá práva, často však neúspěšně. Trestní zákon diskriminaci nepostihuje, stanoví trest pouze za veřejné vyzývání k ní, kdy za veřejnost se chápe

přítomnost minimálně tří svědků. Nejvýše viník skončí s přestupkem, to se však stává velmi málo. I v zaměstnání se setkávají Romové s jednou z forem diskriminace. Zaměstnavatel obchází zákon tak, že sice nabídne místo jedinci z menšiny, aby nebyl nařčen z diskriminování, ale za tak nepříznivých platových podmínek, že Rom odmítne. Člověk jako jednotlivec s tímto nic neudělá, ale státní orgány by měly začít řešit tuto situaci a zaměřit se na vzájemné soužití obou. Jedním z řešení by bylo realizovat tzv. pozitivní diskriminaci. Tím je myšlená snaha poskytnout jednotlivci nebo skupině určité nadstandardní možnosti za účelem dosáhnout vyrovnaných šancí s porovnáním většiny, pro niž jsou tytéž příležitosti běžně dostupné. Je však pravdou, že politici se této strategii brání. Může to být způsobeno ze strachu vůči gadžům, I když dalším důvodem bude možná i to, že tento postup v Americe je na ústupu, avšak byl ku prospěchu. Efektivní by bylo realizovat pomoc jednotlivcům, kteří pomoc potřebují, ne však pomáhat veškeré menšině, která na tom může v některých případech být lépe než jednotlivci z většiny.

Člověk jako jednotlivec moc nezmění, ale lidé jako celková společnost by situaci zlepšili, kdyby však chtěli a usilovali o to i sebemenšími změnami ve svém chování. Stačí, aby se člověk zastal toho, komu je ubližováno, aby odsoudil každé špatné chování, aby byl ochoten svědčit v případech diskriminačního nebo rasistického chování, aby vyjádřil nesouhlas s vulgárními a negativními vtipy nebo výroky na účet menšiny, aby jiného člověka posuzoval dle „vnitřku“, ne dle „zevnějšku“, aby poukazoval na pozitivní vzory v dané skupině a podílel se na pozitivních zkušenostech s ostatními. Kdyby se takto lidé z většiny chovali a ještě se snažili porozumět, získat informace o kultuře, historii, zvycích a hodnotách romské menšiny, dospěli bychom určitě ke značnému zlepšení ve vzájemném soužití [1] [2] [3] [13].

V České republice žije zhruba 80 000 Romů ve více než 310 prostorově a sociálně vyloučených lokalitách. Tyto oblasti jsou charakterizovány a vnímány lidmi jako území s velkou nezaměstnaností, gamblerstvím, nízkou hygienou, kulturní úrovní okolí domů, dluhy na nájemném a mohla bych pokračovat dále. Ke snížení těchto problémů je potřeba spolupráce jak ze strany státu, tak ze strany této menšiny. Dnes je bohužel podpora ze strany státu i menšiny nedostačující, stagnuje nebo jen mírně roste.

Nezaměstnanost v těchto lokalitách dosahuje zhruba 90 – 100 % a údaje se už po několika měsících nemění k lepšímu. Nadějí pro zlepšení je v současné době vznik Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách, jejíž založení schválila vláda v lednu roku 2008. Od února již realizuje svou činnost, která je hlavně zaměřena na zlepšení životních podmínek

romské populace a usilování o začleňování této populace do společnosti. Bylo by dobrou začáteční cestou splnění cílů a dosažení plánů této organizace.

B PRAKTICKÁ ČÁST

V druhé části bakalářské práce byla provedena nereprezentativní anketní sonda názorů vysokoškolských studentů na situaci týkající se romské problematiky.

Výzkumnou metodou byl dotazník zaměřený na postoje studentů k romské populaci. Jedná se o eventuální sympatie či nesympatie, soužití a bydlení, nezaměstnanost, vzdělávání a hodnocení opatření, jež realizuje stát.

Dotazníkové šetření bylo prováděno přímým dotazováním od 5. 12. 2007 do 3. 4. 2008. Vyplněno a vyhodnoceno bylo 30 dotazníků. Respondenti byli kolegové z Univerzity Pardubice. Respondentů je celkem 30, z čehož 13 dotazovaných jsou ženy a 17 muži.

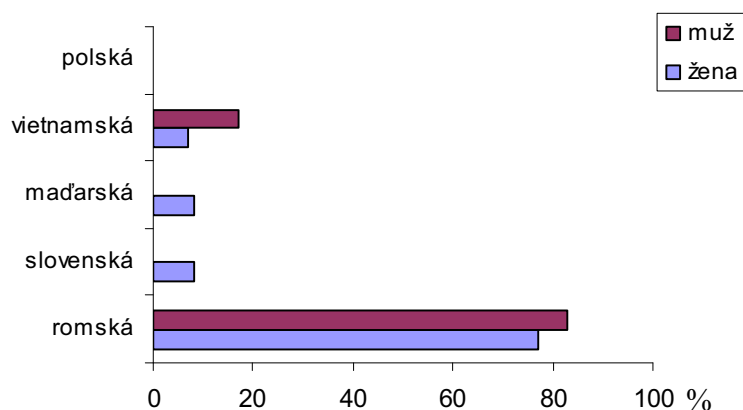
8 Výsledky výzkumu

8.1 Obecný pohled, přístup respondentů

V úvodní části dotazníku bylo cílem zjistit aktuální přístupy, sympatie, zkušenosti a pohledy dotazovaných na romskou minoritu.

8.1.1 Sympatie k romské populaci

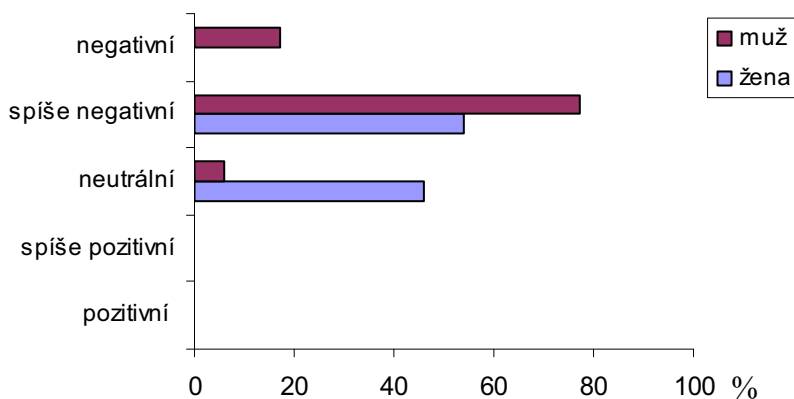
V otázce č. 3 se ukazuje, že sympatie jsou u dotázaných nejnižší k romské populaci. Vietnamská, maďarská a polská jsou na stejné úrovni. 83 % dotazovaných projevuje Romům nejmenší sympatie, u žen je to 77 % (viz graf 6).

Graf 6 Sympatie jednotlivých národností

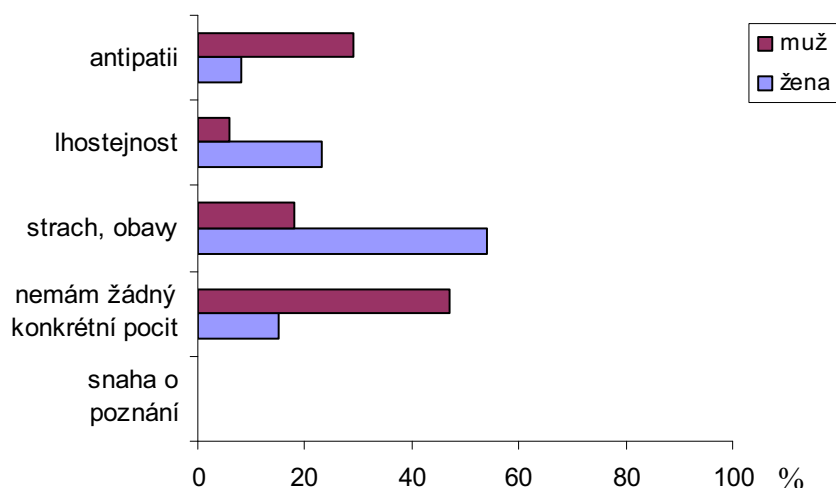
8.1.2 Zkušenosti s romskou populací

Tato otázka se týká zkušeností, jež občané s Romy mají. V grafu 7 je znázorněno, že z pěti možných odpovědí respondenti zvolili převážně možnost „spíše negativní“. Muži v přesném vyjádření 77 %, ženy 54 %. Následovala odpověď neutrální a negativní. Pozitivní a spíše pozitivní zkušenost nebyla zaznamenána ani u jednoho z dotazovaných.

Graf 7 Zkušenosti s Romy

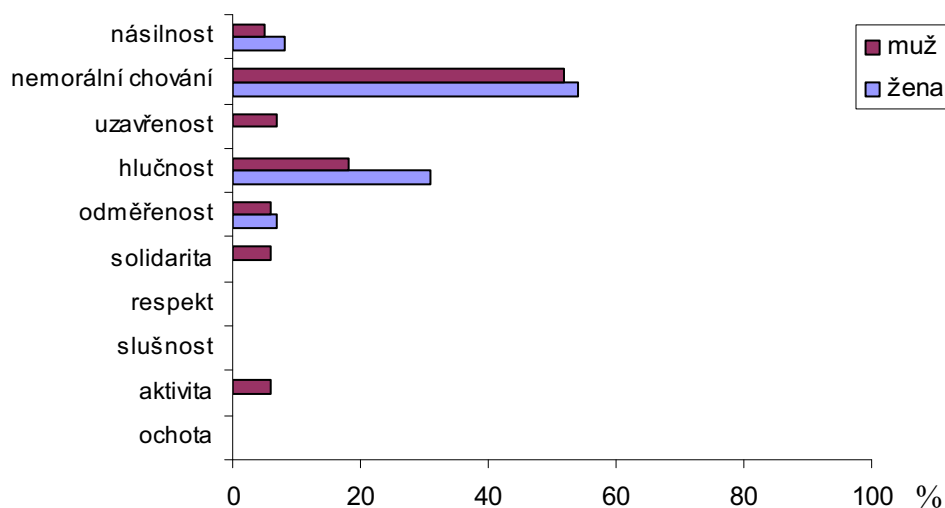
Následující otázka byla zaměřena na pocity, které v člověku budí přítomnost občana romské populace. Z výsledků vyplynulo, že 47 % mužů nemá žádný konkrétní pocit, 54 % žen cítí strach a obavy. V menším měřítku cítí lidé antipatii, lhostejnost. Snahu o poznání nevyznačil ani jeden respondent (viz graf 8).

Graf 8 Pocity v blízkosti Roma

8.1.3 Charakteristika Romů

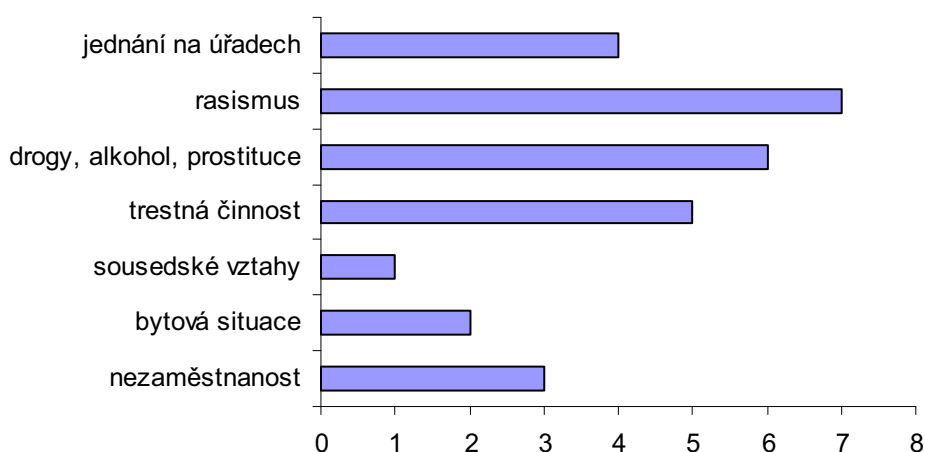
Záměrem dalších zjištění bylo určit vlastnost, kterou by občané Roma nejvíce charakterizovali. Pro větší přesnost mají respondenti více možností odpovědí, které jsou odstupňovány od zcela pozitivních charakteristik po zcela negativní. Z odpovědí na otázku vyplývá, že obě pohlaví by Roma charakterizovala nejvíce nemorálním chováním. Příčinou by mohlo být, že občané jsou často přítomni situaci, kdy Romové dělají v nočních hodinách hluk, hlasitě zpívají a negativně se projevují v městské hromadné dopravě. Často u domů, jež obývají, vidíme příjezdy městské policie.

Graf 9 Vlastnost charakterizující Roma

8.1.4 Příčiny problémů ve vzájemném soužití

Tuto část dotazníku uzavírá otázka, v čem lidé vidí největší příčinu překážek v soužití majority a romské komunity. V postupném pořadí byly výsledky vyhodnoceny takto: sousedské vztahy, bytová situace, nezaměstnanost, jednání na úřadech, trestná činnost, drogy-alkohol-prostituce, rasismus. Tyto výsledky nekorespondují s výzkumem, jež byl proveden.

Graf 10 Pořadí problémů v soužití

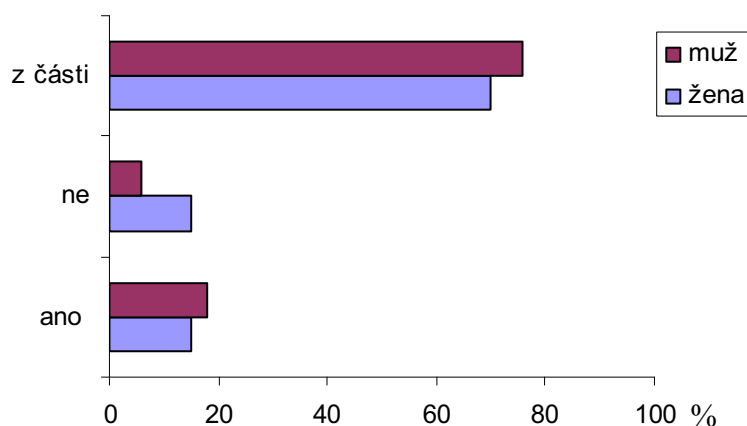
8.2 Nezaměstnanost

Již po několik let je velkým a závažným problémem situace romské menšiny na trhu práce. Zaměstnanost Romů je velmi nízká. Protože má tento aspekt různé příčiny, bylo položeno několik otázek na tuto oblast společenského života.

8.2.1 Diskriminace a hlavní příčiny nezaměstnanosti

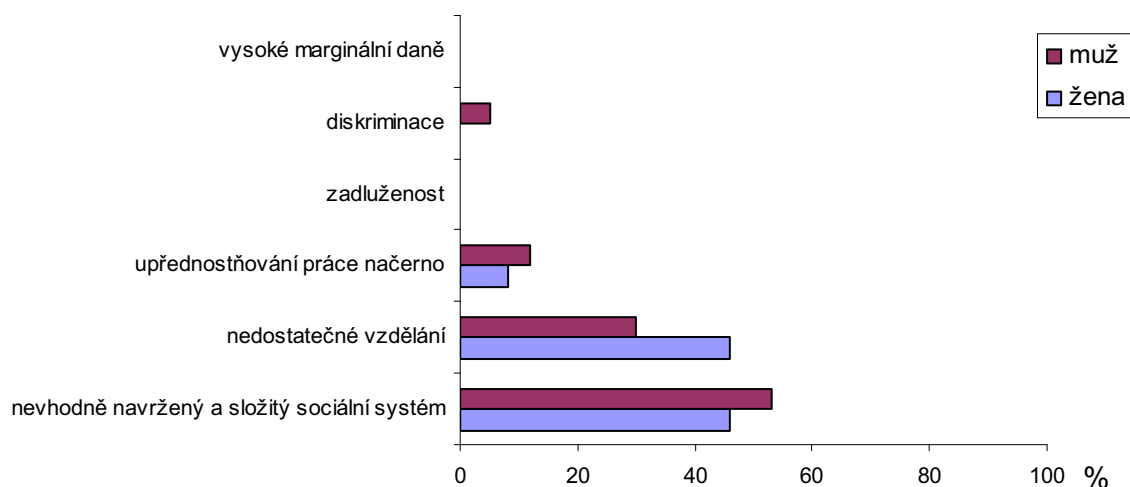
Při rozebírání tématu nezaměstnanost romské populace je často zmiňována diskriminace. Romové si takto stěžují a odůvodňují své neúspěchy na trhu práce právě touto příčinou. Otázka č. 8 sleduje, zda jsou respondenti téhož názoru jako Romové či nikoliv.

Přihlížel by dotazovaný, jako zaměstnavatel při výběrovém řízení na skutečnost, že uchazeč je Rom, odpověděla většina respondentů „z části“. Přesně uvedeno je v grafu 11. Odpovědi ano či ne byly vybrány sedmi jedinci. Většina dotazovaných vybrala tzv. střední neutrální cestu, v které se však už jistou mírou přiznávají, že by ke skutečnosti, že uchazeč je romského etnika, přihlíželi.

Graf 11 Vliv etnika na přijetí uchazeče

Cílem následující otázky bylo zjistit, v čem vidí dotazovaní hlavní příčinu problému. Respondenti se převážně přiklonili k dvěma možnostem. Pro 53 % mužů je příčinou nevhodně navržený a složitý sociální systém ČR. U žen byla tato odpověď zastoupena 46 %, stejně jako příčina nedostatečného vzdělání. Pro ostatní možnosti se respondenti rozhodli v menším zastoupení (viz graf 12).

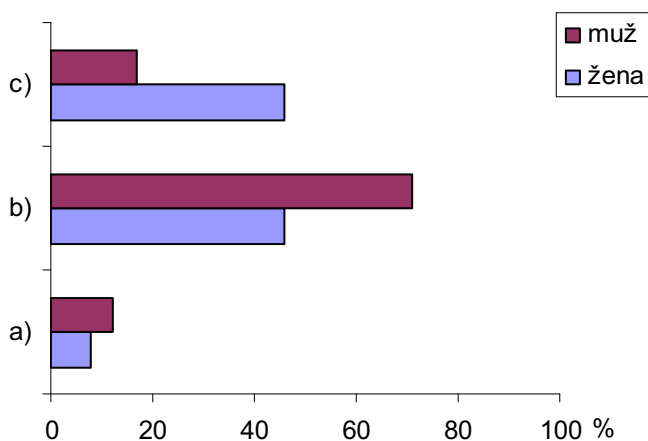

Graf 12 Hlavní příčina nezaměstnanosti

8.2.2 Možnosti způsobu vzdělávání Romů

Nedostatečné vzdělání však nesouvisí jen s nezaměstnaností. Velkým problémem školství je, kde a jakým způsobem romskou menšinu vzdělávat. Zajímal mě tedy názor studentů, který se týká otázky školního vzdělávání, vzdělávacích středisek a jejich výuky. 71 % mužů a 46 % žen zastává názor, že je realizována v současné době správná strategie –

tedy smíšené třídy romských dětí a dětí z majoritní společnosti. Odpovědi ostatních dotázaných jsou uvedeny v grafu 13. U této položky je možno souhlasit s názorem většiny a věřím, že toto řešení pomůže vzájemnému porozumění obou společností. Učení Romů ve školách, pouze pro ně zřízených, lze považovat za odsunutí problému a prohlubování vzájemné antipatie.

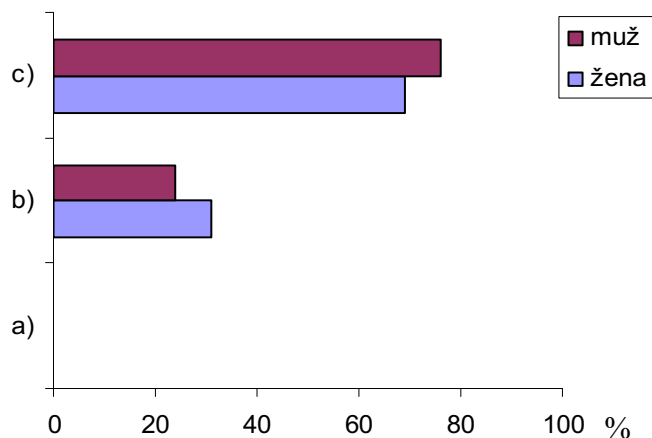

- a) menšina by měla docházet do čistě romských vzdělávacích středisek
- b) je správná současná situace – smíšené třídy romských i neromských žáků
- c) nevím, nedokážu posoudit co by bylo lepším řešením

Graf 13 Způsob vzdělávání Romů

8.2.3 Zájem romské populace o zaměstnání

Důležitým poznatkem bylo zjistit pohled respondentů na možnost využití slušné nabídky práce ze strany Romů. Zdá se, že pokud by byla nabídnuta práce s příznivými i platebními podmínkami, záleželo by na individuální osobě, zda by práci přijala či nikoliv. Většina dotázaných mužů (76 %) i žen (69 %) má tento názor. Avšak dotazovaných, jež si myslí, že by Rom práci nepřijal, aby nemusel měnit svůj dosavadní způsob života s podporami sociálních dávek, není málo. Přesné výsledky jsou uvedeny v grafu 14.

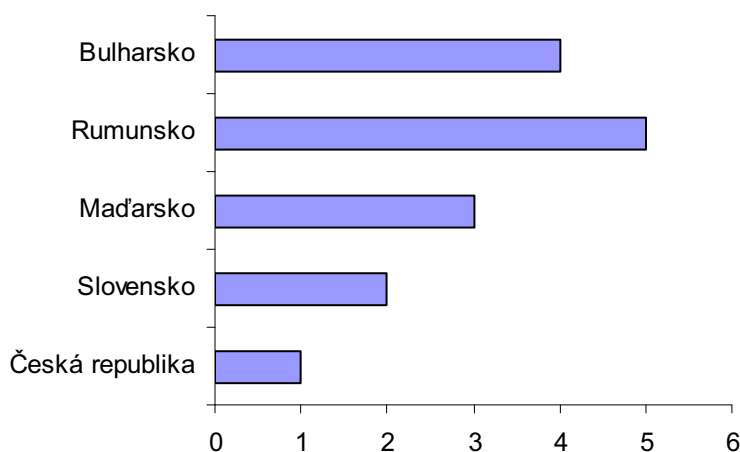

- a) spíše ano, myslím, že by byl rád zaměstnán
- b) spíše ne, nemyslím si, že by změnil svůj dosavadní způsob života s podporou sociálních dávek
- c) myslím si, že záleží na individuální osobě, názor nelze posoudit globálně

Graf 14 Zájem o zaměstnání

8.2.4 Předpoklad nezaměstnanosti v jiných státech včetně ČR

Podkapitola zaměřená na nezaměstnanost je zakončena otázkou založenou na zjištění odhadu, jež studenti mají na tuto problematiku v České republice a ostatních zemích. Výsledky jsou zpracovány v grafu 15.

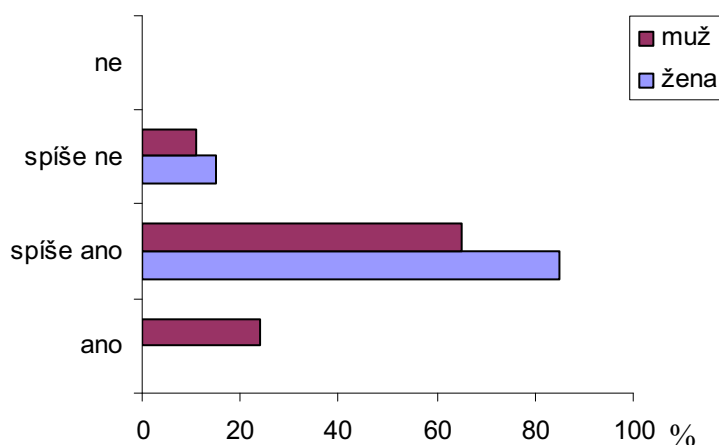

Graf 15 Předpoklad nezaměstnanosti v ČR i jiných státech

8.3 Problematika bydlení

8.3.1 Vzájemné soužití

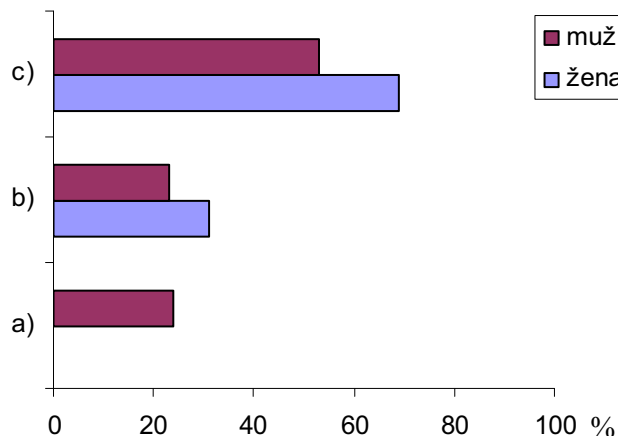
Značnou měrou se bydlením zabývám i v části teoretické. Protože 1/3 Romů je v současné době ochotna zkusit vzájemné soužití s majoritní společností ve stejných bytových domech, oblastech, je důležité tuto možnost využít a přispět tak k asimilaci. Z toho důvodu byl zjišťován i postoj na straně majoritní společnosti. Výsledky dopadly spíše negativně, ale někteří z řad dotazovaných by byli pro tento návrh. 65 % mužům a 85 % žen by spíše toto řešení vadilo. Pro jednoznačné „ano“ bylo 24 % mužů, avšak ani jedna žena. Je třeba působit na občany a více je informovat, aby změnilí svůj postoj k tomuto druhu řešení, které by snad mohlo napomoci odstranění překážek a pomoci přizpůsobení se Romů celku společnosti. Výsledky z otázky č. 14 jsou znázorněny na grafu 16.

Graf 16 Pohled na společné soužití

Polovina mužů i žen souhlasí s výběrem bydlení ze strany Romů dle toho, co oni sami individuálně uznají za vhodné a přiměřené jejich možnostem, jako tomu je u majoritní společnosti. Je zde patrný náznak určité svobody a volnosti, kterou jsou dotazovaní schopni přiznat Romům. Výsledky z otázky č. 15 jsou znázorněny na grafu 17.

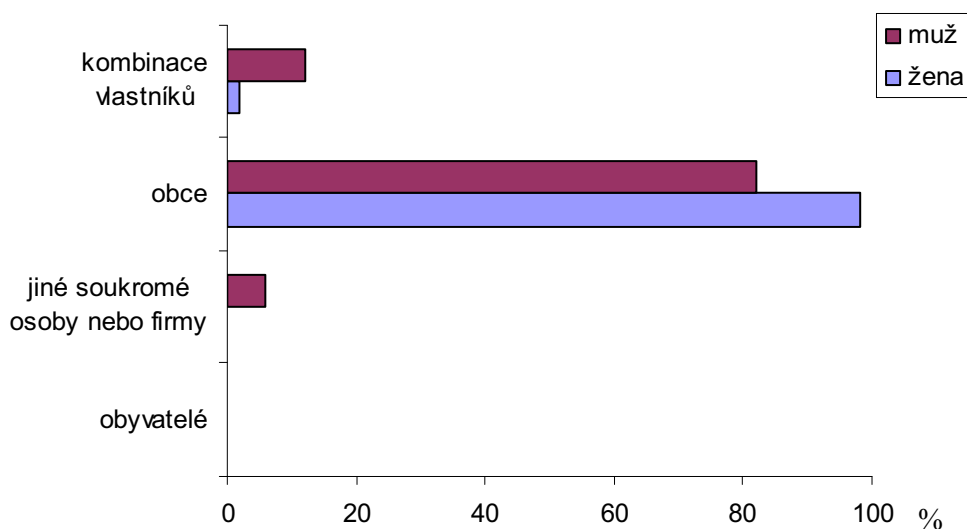

- a) mezi majoritní společností, aby poznali a přizpůsobovali se našim kulturním zvykům
- b) pohromadě na okrajích měst, obcí ve svých uzavřených komunitách
- c) v místech, které oni sami individuálně uznají za vhodné a přiměřené jejich možnostem

Graf 17 Názor na bydlení

8.3.2 Vlastník nemovitostí

Největšími vlastníky nemovitostí, jež obývají Romové, jsou obce. Tyto údaje uvádím přesněji v teoretické části (viz graf 4). Respondenti z velké většiny mají dobrou reálnou informaci o vlastnictví nemovitostí obývaných Romy. Přesné odpovědi znázorňují na grafu 18.

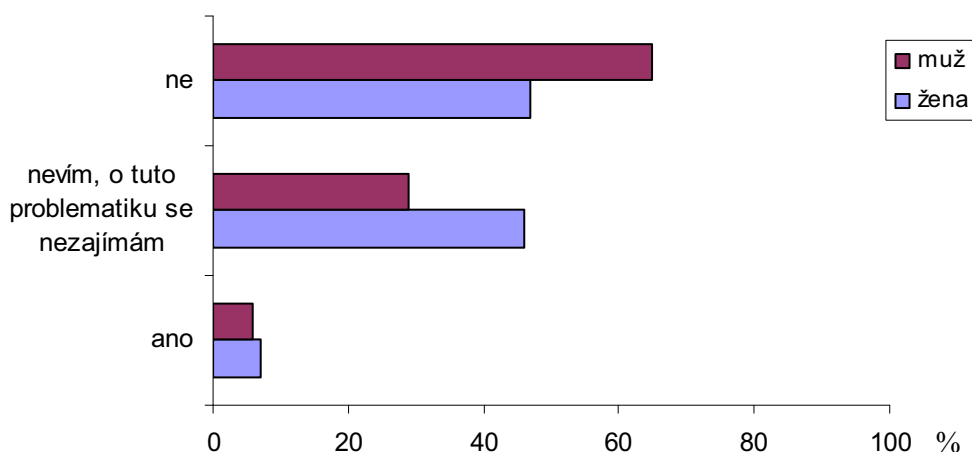
Graf 18 Předpoklad vlastnictví nemovitostí

8.4 Český statistický úřad a sčítání

Respondentům byla položena otázka, zda by Český statistický úřad měl provádět sčítání také v rámci kategorie romské populace. 71 % mužů a 85 % žen jsou pro, zbylá procenta dotazovaných proti. Většina respondentů, kteří odpověděli „ano“, odůvodnili rozhodnutí lepší přehledností situace o počtech lidí z řad této menšiny.

8.5 Přístup státu k problematice včetně konkrétního řešení

Na závěr byla položena otázka, zda respondenti souhlasí s přístupem státu, ministerstev a dalších orgánů při řešení problematiky romské populace. 65 % mužů a 47 % žen eventuálně nesouhlasí. Navrhovali by opět, ve velké většině, snížení podpor ve formě finančních prostředků, avšak zvýšení možností a podmínek uplatnění na trhu práce. Výsledky jsou znázorněny na následujícím grafu.

Graf 19 Názor na řešení problematiky státem

8.6 Závěr k vyhodnocení výzkumu

Při analýze výsledků z odpovědí bylo zjištěno, že ve většině případů respondenti odpověděli ve věcech sympatií, zkušeností, pocitů a charakteristik romské menšiny spíše negativně. Přitom je třeba, aby se společnost více zajímala o tuto problematiku, podrobněji znala příčiny problému a potom eventuálně vůči Romům měnila své názory. Dokud bude majorita nahlížet na Romy s nechtí a předsudky, není možno očekávat, že se něco změní. Problémy budou jen narůstat.

Romové by se měli snažit respektovat naši kulturu. Když majorita změní přístup, ale Romové žádné změny v chování nečiní, hrozí eskalace vzájemných konfliktů.

Pokud se týče nezaměstnanosti, je třeba učinit mnoho změn v přístupu chování obou částí společnosti. Zaměstnavatelé by neměli přihlížet u výběrového řízení na skutečnost, že uchazeč je romského etnika. Měli by posuzovat uchazeče o zaměstnání jako jedince, jako individuální osobnost. Romy stereotypně hodnotit, a tak si utvářet názor na romské etnikum, je neperspektivní přístup. Pokud sama majoritní společnost nevytvoří Romům lepší podmínky pro uplatnění se na trhu práce a taktéž Romové, než nezmění svůj dosavadní způsob života, často parazitovaný na sociálních dávkách, pozitivních změn se nedosáhne.

Rovněž otázka bytové politiky a vzájemného soužití je závažná. Návrh na společné soužití a rozptýlení Romů mezi majoritní společnost může být postupně realizován. 1/3 Romů je ochotna, někteří jedinci z řad majority taktéž. Věřím, že pokud menšina svou snahu myslí vážně a postupně by se snažila přizpůsobit naší kultuře a stylu bydlení, výsledky by mohly být pozitivní. Je přitom třeba Romy respektovat, ne odsuzovat. To platí především v případě jedinců, kteří nemají problémy se zákonem a o asimilaci mají zájem.

I z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že současná situace je spíše negativní a je třeba začít krok po kroku problém, týkající se každého občana České republiky, řešit.

9 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat pět hlavních bodů, týkajících se romské společnosti. Jedná se o historii, vnímání Romů majoritou, institucionální zajištění integrace, bariéry začlenění do společnosti, problematiku bydlení, diskriminaci a rasismus.

Velkým a narůstajícím problémem jsou stále se zvyšující finanční prostředky, které stát vyplácí ve formě veřejných výdajů (sociálních dávek). Vysoká nezaměstnanost, nedostatečné vzdělání, špatně nastolená bytová politika a paternalistický přístup státu k menšině jsou překážky, které je třeba postupně odstranit.

Můj názor je, že stát výdaje omezovat nemá, protože je mnoho úkolů, potřebných k nápravě situace. Je však třeba, aby byly peníze vynakládány efektivnějším a účinnějším způsobem, než je tomu doposud. Efektivní činnost, kterou zajišťuje Úřad vlády spatřuji například u dvou organizací. Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity a Rada vlády pro národnostní menšiny jsou orgány, které se na institucionálním zajištění příslušníků romských komunit zabývají. Další odborné orgány působící na ministerstev a na lokální úrovni (romští poradci a asistenti, koordinátoři na krajských úřadech) považuji za nezbytně nutné. Tyto organizace realizují řadu programů na podporu integrace romské komunity, prostřednictvím nichž Ministerstvo kultury ČR vyplácí mnoho dotací. Ty slouží hlavně na financování projektů zaměřených na společenské a kulturní aktivity. Existují další programy a projekty. Pevně věřím, že kladně přispívají k odstraňování řady problémů. Rada vlády ČR pro lidská práva je nejdůležitější poradní orgán, který se postupně snaží prostřednictvím výborů odstraňovat všechny formy rasové diskriminace.

Dotace plynou i z ostatních ministerstev, tedy kapitol státního rozpočtu. Jedná se o Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo vnitra. Uvolňování prostředků je důležité, ale pro dosažení efektivnosti je třeba i snahy romské populace.

Na závěr bych chtěla zmínit, že situace ještě v současné době nevyústila v nejhorší a je nejvyšší čas začít odstraňovat překážky ve vzájemném soužití. K dosažení cílů, plánů jsou nezbytné tři věci. Vláda musí účelně vynakládat finance, majoritní společnost projevit větší respekt a přátelství, minorita snahu o asimilování se. Pak bude možné krok po kroku zlepšovat aktuální problém České republiky, který se znásobuje už po několik desítek let.

Seznam použité literatury

- [1] ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme - jde o to jak*. Dominik Dvořák. 1. vyd. Praha : Portál, s. r. o., 1998. 143 s. ISBN 80-7178-250-5
- [2] ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice*. 1. vyd. Praha : Portál, s. r. o., 2001. 188 s. ISBN 80-7178-648-9.
- [3] ŠTĚCHOVÁ, Markéta. *Romská minorita a postupy integrace*. 1. vyd. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci , 2002. 127 s. ISBN 80-7338-008-0.
- [4] *Demografický informační portál Obecně* [online]. 2004-2008 [cit. 2007-11-17]. Dostupný z WWW: <http://www.demografie.info/?cz_demromuobecne>. ISSN 1801-2914.
- [5] Krajský úřad Pardubického kraje. *Pardubický kraj - oddělení sociální věci* [online]. 2004 [cit. 2007-11-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.pardubickykraj.cz/index.asp?thema=3076>>.
- [6] ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2000. 95 s. ISBN 80-7169-528-9.
- [7] HIRT, Tomáš, JAKOUBEK, Marek. *"Romové" v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň : Aleš Čeněk, s. r. o., 2006. 414 s. ISBN 80-86898-76-8.
- [8] KOPEČNÁ, Karla. Portál Zlínského kraje [online]. 1.7. 2007 [cit. 2007-12-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.kr-zlinsky.cz/docDetail.aspx?docid=52986&nid=7026&doctype=ART>>.
- [9] Odbor 22. MPSV:Osobní asistent a Asistent pedagoga : jednání MPSV a MŠMT ze dne 29.7.2004 [online]. 10.5.2005 [cit. 2007-12-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/1084>>.
- [10] NOVÁ ŠKOLA, o.p.s.. *Nová škola o. p. s.* [online]. 2004 [cit. 2007-12-20]. Dostupný z WWW: <http://www.novaskola.org/web/start.php?lg=cs&main_id=m3&id=p2>.
- [11] RÁC, Jan. *SDaMR CR* [online]. 2000 [cit. 2007-12-20]. Dostupný z WWW: <http://www.romove.osf.cz/index1.htm>
- [12] DAVIDOVÁ , Eva, et al. *Romové bydlení soužití*. Petr Víšek. 1. vyd. Praha : SOSIOPRESS, s. r. o., 2000. 126 s. ISBN 80-902260-8-6b.
- [13] NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti*. 1. vyd. Praha : Portál, s. r. o., 2003. 224 s. ISBN 80-7178-741-8.
- [14] RAICHOVÁ, Irena. *Romové a nacionalismus ?*. 1. autoriz. vyd. Brno : Muzeum romské kultury , 2001. 274 s. ISBN ISBN 80-902476-9-5.
- [15] DOUBRAVA, Petr. *Město Pardubice má dvě menší tradiční ghetta, rušno je i na ubytovnách s cizinci*. *Pardubický deník*. 19.2.2008, č. 42, s. 3.

Příloha A: Dotazník studentských postojů k romské problematice

Dotazník

Vážení občané, prosím Vás o vyplnění tohoto dotazníku. Jedná se o dotazník, který je zaměřený na postavení a vnímání majoritní společnosti vůči romské populaci. Cílem by mělo být zjištění Vašeho přístupu a pohledu na menšinovou společnost.

Jsem studentkou Fakulty ekonomicko-správní Univerzity Pardubice a dotazník mi bude sloužit jako příloha bakalářské práce na téma Problematika romské populace – sociální a ekonomické aspekty.

Vyplňování dotazníku je jednoduché. Stačí zakroužkovat vyhovující odpověď. Jen výjimečně bude třeba odpověď vypsát.

Dotazník je anonymní. Důvěrnost informací je zaručena. Získané údaje použiji výhradně pro výzkumné účely.

Za Vaši ochotu a spolupráci při vyplňování dotazníku Vám předem děkuji.

1. Pohlaví

- a) žena
- b) muž

2. Věk

.....

3. U jaké národnosti jsou Vaše sympatie nejnižší?

- a) romská
- b) slovenská
- c) maďarská
- d) vietnamská
- e) polská

4. Jaké jsou Vaše zkušenosti s Romy?

- a) pozitivní
- b) spíše pozitivní
- c) neutrální
- d) spíše negativní
- e) negativní

5. Pokud jste v blízkosti Roma cítíte spíše:

- a) snahu o poznání
- b) nemám žádný konkrétní pocit
- c) strach, obavy
- d) lhostejnost
- e) antipatii

- 6. Jakou vlastností byste Roma nejvíce z uvedených charakterizovali?**
- a) ochota
  - b) aktivita
  - c) slušnost
  - d) respekt
  - e) solidarita
  - f) odměřenost
  - g) hlučnost
  - h) uzavřenost
  - i) nemorální chování
  - j) násilnost
- 7. Seřad'te problémy v soužití majority a romské komunity od nejméně závažných po nejzávažnější? Číslo [1] přiřad'te k činnosti, kterou považujete za nejméně problematickou.**
- a) nezaměstnanost
  - b) bytová situace
  - c) sousedské vztahy
  - d) trestná činnost
  - e) drogy, alkohol, prostituce
  - f) rasismus
  - g) jednání na úřadech
- 8. Přihlíželi byste při výběrovém řízení jako zaměstnavatelé na skutečnost, že uchazeč je romského etnika?**
- a) ano
  - b) ne
  - c) z části
- 9. Jakou největší příčinu vidíte ve velké nezaměstnanosti romské populace?**
- a) nevhodně navržený a složitý sociální systém ČR (poskytování sociálních dávek)
  - b) nedostatečné vzdělání
  - c) upřednostňování práce načerno
  - d) zadluženost
  - e) diskriminace
  - f) vysoké marginální daně
- 10. V oblasti vzdělávání jste pro názor:**
- a) menšina by měla docházet do čistě romských vzdělávacích středisek
  - b) je správná současná situace – smíšené třídy romských i neromských žáků
  - c) nevím, nedokážu posoudit co by bylo lepším řešením
- 11. Myslíte si, že kdyby byla Romovi nabídnuta práce s příznivými platovými a pracovními podmínkami, že by měl o práci a zaučení zájem?**
- a) spíše ano, myslím, že by byl rád zaměstnán
  - b) spíše ne, nemyslím si, že by změnil svůj dosavadní způsob života s podporou sociálních dávek
  - c) myslím si, že záleží na individuální osobě, názor nelze posoudit globálně

- 12. Souhlasíte s tím, že mzdové prostředky na funkci Romských poradců a asistentů jsou dotovány ze státního rozpočtu či rozpočtu krajského úřadu?**
- a) ano, je potřeba podpory státu na integraci romské populace
  - b) ano, za podmínky, že funkce bude vykonávána efektivně a pravidelně výsledky práce kontrolovány
  - c) ne, na Romy se už tak vynakládá mnoho veřejných finančních prostředků ve formě například sociálních dávek
- 13. Jaký je Váš odhad, týkající se nezaměstnanosti romské populace v ČR i jiných zemích? Přiřaďte čísla [1] až [5]. Číslo 1 bude u státu, kde si myslíte, že je nejmenší míra nezaměstnanosti.**
- a) Česká republika
  - b) Slovensko
  - c) Maďarsko
  - d) Rumunsko
  - e) Bulharsko
- 14. Vadilo by Vám blízké soužití s Romy?**
- a) ano
  - b) spíše ano
  - c) spíše ne
  - d) ne
- 15. Kde by podle Vašeho názoru měla menšina bydlet?**
- a) mezi majoritní společností, aby poznali a přizpůsobili se našim kulturním zvykům (úrovni bydlení)
  - b) pohromadě na okrajích měst, obcí ve svých uzavřených komunitách
  - c) v místech, které oni sami individuálně uznají za vhodné a přiměřené jejich možnostem, jako tomu je u majoritní společnosti
  - d) jiný názor
- .....
- 16. Kdo si myslíte, že je největším vlastníkem nemovitostí, ve kterých bydlí Romové?**
- a) obyvatelé
  - b) jiné soukromé osoby nebo firmy
  - c) obce
  - d) kombinace vlastníků
- 17. Jednou z nejvíce známých uzavřených romských komunit je Chánov (město Most) neboli „ghetto number one“. Myslíte si, že je odsunutí Romů správným řešením?**
- a) ano, myslím si, že je dobré jejich společné žití bez majoritní společnosti
  - b) nevím, spíše jsem názoru, že jde o pouhé odsunutí problému
  - c) ne, tato oblast je časovanou bombou, která vypukne v období, kdy se Romové postaví do protiútku

18. Měl by Český statistický úřad provádět sčítání romské populace?

- a) ano
- b) ne

Nyní odůvodněte svou odpověď

.....

19. Souhlasíte s přístupem státu, ministerstev a ostatních ústředních orgánů jak řeší problematiku romské populace?

- a) ano
- b) nevím, o tuto problematiku se nezajímám
- c) ne

20. Jak byste situaci řešili ?

- a) efektivnější a spravedlivější poskytování sociálních dávek
- b) zavedení přísných trestů
- c) omezení státních podpor na minimální úroveň
- d) snížení podpor ve formě finančních prostředků avšak zvýšení možností a podmínek pro jejich uplatnění na trhu práce
- e) vystěhovat je z měst do svých komunit a ponechat mezi majoritou jen ty, kteří jsou ochotni a schopni asimilovat se
- f) jiná možnost .....